

Nr 188.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o—12:o.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anhåller att få underställa Kungl. Maj:ts prövning vissa ärenden angående försäljning av mark från kronoegendomar m. m., vilka ärenden synts böra föranleda framställning till riksdagen, samt anför härom följande.

1:o.

Rådmansö kungsgård nr 1 i Stockholms län.

Kronoegendomen 3 mantal Svinö eller Rådmansö kungsgård nr 1 i Rådmansö socken av Stockholms län har genom domänstyrelsens den 2 oktober 1925 utfärdade kontrakt varit utarrenderad för tiden 14 mars

1926—14 mars 1931 mot en årlig avgäld av 3,740 kronor. Efter nämnda tid har egendomen i avvaktan på lösningen av frågan om egendomens framtida disposition utarrenderats under kortare perioder. Avgälden för den senaste arrendeperioden, 14 mars 1934—14 mars 1935, utgör 3,200 kronor.

Å egendomen, som under år 1927 besiktigats av kronojordstyckningsakkunniga, har uppskattningsförrättning hållits 1934. Av handlingarna i ärendet, däribland vid uppskattningsförrättningen fört protokoll, ävensom en av extra lantmätaren Seth Silén år 1918 upprättad karta jämte beskrivning, inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen är belägen å fastlandet, på ett avstånd av 2,3 mil från Norrtälje och 0,7 mil från Gräddö ångbåtsbrygga, invid Örbofjärden, Edsviken, Nyängsviken, Kyrkofjärden, Lötarfjärden, Rådmamaren, Norviken och Infjärden, samtliga vattenområden fortsättningar av eller utlöpare till den s. k. Furusundsfjärden av Östersjön. De norr och söder om Kyrkofjärden och Nyängsviken liggande, i väster och öster av respektive Örbofjärden och Lötarfjärden begränsade skiftena bestå till större delen av inägojord och utgöra den egentliga jordbruksfastigheten. Övriga skiften med undantag av ett söder om Lötarfjärden befintligt område, vilket ingår i jordbruksfastigheten, utgöras huvudsakligen av avrösningsjord och stå under skogsstatens förvaltning.

Egendomen innehåller en areal av 788.9360 hektar, därav 145.9690 hektar inrösningsjord och 642.9670 hektar avrösningsjord. Av inrösningsjorden äro 11.3050 hektar förvaltade av skogsstaten.

Jordbruksdomänen utgör 134.6640 hektar inrösningsjord, därav 98.8119 hektar åker och 35.8530 hektar äng. Av de för jordbruket disponerade områdena brukas 66.3250 hektar under huvudgården, återstoden utgöres av mark, som upplåtits till torp eller lägenheter.

Akerjorden, huvudsakligen belägen norr och söder om Nyängsviken och Kyrkofjärden, är splittrad genom hagmarks- och gärdesbackar. Jorden består till större delen av mer eller mindre sandblandad lermylla av växlande beskaffenhet. Omkring 8 hektar bestå av djord med ofullständigt avlopp.

Ängs- och odlingsmarken utgöres av dels ängsbackar och lindor, dels vattensjuka ängar.

Å egendomen finnas sex med kronans hus bebyggda torp, Högmotorp, Humlegårdstorp, Sjötorp, Edsvikstorp, Klockartorp och Röllingetorp.

Följande lägenheter finnas å egendomen: Mon, innehavare änkan Helga Maria Andersson; Humlegårdstappan, innehavare Ernst G. Gustavsson; Nybygget, innehavare Gustav Ragnar Jansson; Gustavsberg, innehavare fru Valborg Björkman, född Törnqvist; och Fiskartorp, innehavare Svante L. Andersson.

Å lägenheten befintliga hus ägas av respektive innehavare.

Strax öster om huvudgårdstomten ligga Rådmansö kyrka samt Rådmansö församlings kyrkstallar, skolhus, församlingshus och klockargård. De till berörda byggnader hörande områden ingå icke, liksom icke heller församlingens kyrkogård, som angränsar dessa områden, i den areal, som för egendomen här upptagits.

Kronans byggnader å huvudgården äro i gott eller medelgott skick. Byggnaderna å torpen äro däremot små, gamla och bristfälliga. Bygg-

nadsbeståndet överhuvud kan anses otillräckligt för en egendom av angiven storlek.

Med hänsyn till dels sistberörda omständighet, dels åkerjordens splittade belägenhet hava *kronojordstyckningssakkunniga* i sitt den 31 december 1927 avgivna utlåtande ifrågasatt försäljning av egendomens huvudsakliga inägojord efter uppdelning i lotter.

Uppskattningsnämnden har helt anslutit sig till de sakkunnigas uppfattning och föreslagit, att huvudparten av de norr och söder om Nyängsviken och Kyrkofjärden liggande skiftena ävensom ett öster om Lötarfjärden beläget område skulle, på sätt å förenämnda karta angivits, uppstyckas i lotter och såvitt möjligt snarast försäljas.

Styckningslotterna, betecknade med litt. A—R (bokstäverna J och Q äro uteslutna), äro till antalet sexton. Av styckningslotterna skulle emellertid fyra lotter, litt. A, Högmotorp, litt. F, Sjötorp, litt. G, Edsviktorp, och litt. N, Gustavsberg, för närvarande icke säljas. Litt. A och litt. N borde tillvidare utarrenderas till de nuvarande arrendatorerna av lägenheterna.

Av de tolv till försäljning avsedda lotterna utgjorde sex större eller mindre jordbruk — en lott omfattar huvudgården — fyra bostadslägenheter och två tilläggsområden till församlingens kyrkoplan och kyrktomt.

Försäljningslotternas arealer och saluvärden framgå av nedanstående tabell.

Lott	Areal i hektar					Saluvärde kronor	Därav för skogsmark och skog kronor
	åker och tomt	äng	skogs- mark	impedi- ment	summa		
<i>Jordbrukslotter.</i>							
Litt. M, huvudgården.....	45.2500	18.1200	151.6000	31.8500	246.8200	41,000	20,000
Litt. C, Humlegårdstorp...	9.0100	0.2400	35.8600	0.0500	45.1600	7,200	3,800
Litt. H, Näset	19.7100	2.8600	45.2800	31.9200	99.2700	14,000	9,800
Litt. I, Nyhagen	3.4900	—	6.0400	0.2200	9.7500	1,500	650
Litt. K, Klockartorp	5.0700	1.6800	20.9300	7.9300	35.6100	4,800	2,600
Litt. L, Röllingetorp	3.0400	0.5100	19.3300	14.4900	37.8700	3,800	3,000
<i>Bostadslägenheter och tomtområden.</i>							
Litt. B, Mon	0.2200	—	0.0700	—	0.2900	270	—
Litt. D, Humlegårdstäppan	0.3600	0.1100	—	0.0500	0.5200	500	—
Litt. E, Nybygget	0.2900	—	0.8700	—	0.6600	600	—
Litt. O, Fiskartorp	0.4300	0.3200	0.4000	—	1.1500	780	—
Litt. P	0.1000	—	—	—	0.1000	50	—
Litt. R	0.0470	—	—	—	0.0470	150	—

Egendomens arrendator, M. E. Mattsson, har hos nämnden anhållit få förvärva litt. M eller huvudgårdslotten. Mattsson hade sedan år 1926 innehafvande egendomen och väl brukat densamma. Då emellertid Mattsson på grund av gällande författning icke kunde komma i åtnjutande av hem-

budsrätt till lotten, har nämnden föreslagit, att lotten skulle direkt försäljas till honom.

Jordbrukslotten litt. C Humlegårdstorp skulle hembjudas David G. Gustavsson, som innehåft torpet i mer än tio år. Lotten litt. I Nyhagen, ävenledes jordbrukslott, skulle hembjudas Ernst V. Palmgren. Palmgren vore ägare till ett lotten angränsande mindre jordbruk, Rådmanby 4^a, 4^b och 7^a, om cirka 6 hektar och hade hos nämnden anhållit att för utökning av detta få inköpa lotten.

Jordbrukslotterna litt. H, Näset, litt. K, Klockartorp, och litt. L, Röllingetorp, skulle utbjudas såsom egna hem under hand.

Mattsson, Gustavsson och Palmgren hava förklarat sig villiga att till åsatta värden förvärva, Mattsson huvudgården, Gustavsson Humlegårdstorp och Palmgren Nyhagen.

Bostadslotterna litt. B, Mon, som innehaves av Helga Maria Andersson, litt. D, Humlegårdstappan, som innehaves av Ernst G. Gustavsson, litt. E, Nybygget, som innehaves av Gustav Ragnar Jansson, och litt. O, Fiskartorp, som innehaves av Svante L. Andersson, skulle hembjudas respektive innehavare. Av dessa hava alla förklarat sig villiga att förvärva respektive lotter till åsatta saluvärden.

Lotterna litt. P och R skulle försäljas till Rådmanö församling, vilken även förklarat sig villig att till åsatta saluvärden förvärva lotterna ifråga.

Några föreskrifter om lotternas användning eller om återköpsrätt för kronan har nämnden icke funnit nödigt meddela. Skulle föreskrifter härutinnan anses erforderliga, har nämnden förordat en nedsättning i samtliga försäljningslotternas saluvärden med 10 procent.

Vid blivande lantmåteriförrättning skulle lotterna tillförsäkras utfartsvägar till närmast belägna allmänna väg.

Enligt nämndens förslag skulle i blivande köpekontrakt om samtliga lotter inryckas bestämmelse, att vederbörande köpare skulle vara skyldig ersätta avträdaren, vad denne eventuellt utlagt för höstplöjning, gräsfrösädd och höstsädd.

Jordbrukslotterna litt. M eller huvudgården, litt. C, Humlegårdstorp, och litt. I, Nyhagen, ävensom bostadslotterna litt. B, Mon, litt. D, Humlegårdstappan, litt. E, Nybygget, och litt. O, Fiskartorp, skulle enligt nämndens förslag försäljas med tillträde den 14 mars 1935.

Överlantmätaren har förklarat hinder icke föreligga för avstyckning av de till försäljning föreslagna lotterna. De lotter, som tilldelats vattenområden utanför sina respektive stränder, nämligen litt. H, Näset, litt. K, Klockartorp, litt. L, Röllingetorp, och litt. M eller huvudgården, borde emellertid även tillerkännas fiske i dem tillagda vattenområden. Dessutom borde, förutom angivna lotter, lotten litt. C, Humlegårdstorp, tilläggas vattenområde utanför sin strand jämte fiske däri ävensom lotterna litt. E, Nybygget och litt. O, Fiskartorp, tilldelas vattenområden utanför respektive stränder tillika med fiske i samma områden.

Därest någon eller några av lotterna kunde försäljas med tillträde redan den 14 mars 1935, vore nödvändigt, att det i blivande köpeavtal intoges bestämmelser dels beträffande lotter, som skulle tilldelas vattenområden med fiske däri, att gränserna för dessa vattenområden skulle vid avstyckningsförrättningen av kronans vid förrättningen närvarande ombud närmare bestämmas i samråd med förrättningsmannen, dels ock beträffande samtliga lotter, att köparna skulle vara skyldiga att tåla de servitutsbestämmelser, som vid avstyckningsförrättningen kunde befinnas erforderliga för tillgodoseende av lotternas rätt till nödiga vägar.

Överlantmätaren har därjämte ansett sig böra tillråda, att i samband med avstyckning av försäljningslotterna jämväl avstyckning borde ske beträffande lotterna litt. A, Högmotorp, litt. F, Sjötorp, litt. G, Edsvikstorp, och litt. N, Gustavsberg, vilka skulle tillsvidare behållas i kronans ägo.

Med skrivelse den 2 februari 1935 har *domänstyrelsen* överlämnat ärendet till Kungl. Maj:t samt därvid anfört i huvudsak följande.

Styrelsen hade ingen erinran mot det förslag till egendomens disposition, som uppskattningsnämnden framlagt. Ej heller hade styrelsen något att anmärka ifråga om de lotterna åsatta saluvärdena.

I likhet med nämnden funne styrelsen lämpligast, att lotterna litt. A, Högmotorp, litt. F, Sjötorp, och litt. G, Edsvikstorp, tillsvidare behölles av kronan. Styrelsen ansåge även, att lotten litt. N, Gustavsberg, fortfarande borde förbliva i kronans ägo, sedan innehavaren av nämnda lott förklarar sig icke vilja till åsatt saluvärde förvärva densamma. Lotterna litt. A och N borde därvid upplåtas å arrende till nuvarande innehavare.

I likhet med uppskattningsnämnden ansåge styrelsen, att litt. M borde försäljas till egendomens nuvarande arrendator, M. E. Mattsson. Erläggandet av köpeskillingen för berörda lott borde ske jämlikt stadgandena i 21 § och 22 § mom. A i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.

Lotterna litt. P och R borde försäljas till Rådmansö församling mot kontant köpeskillning, att erläggas vid lotternas tillträde.

Vid försäljningen av sagda lotter (litt M, P och R) borde i övrigt stadgandena i nyssnämnda förordning i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Övriga till försäljning avsedda nio lotter ansåge styrelsen borde säljas jämlikt samma förordning den 6 juni 1929, och borde därvid hembuds rätt tillerkännas enligt 9 § 2 mom. David G. Gustavsson å lotten litt. C, Humlegårdstorp, enligt 11 § Ernst V. Palmgren å lotten litt. I, Nyhagen, och enligt 10 § Helga Maria Andersson å lotten litt. B, Mon, Ernst G. Gustavsson å lotten litt. D, Humlegårdstappan, Gustav Ragnar Jansson å lotten litt. E, Nybygget, och Svante L. Andersson å lotten litt. O, Fiskartorp.

Lotterna litt. H, Näset, litt. K, Klockartorp och litt. L, Röllingetorp, borde försäljas enligt 13 § under hand till egna hem.

Med lotterna litt. C, Humlegårdstorp, litt. E, Nybygget, och litt. O, Fiskartorp, borde följa rätt till vatten, grund och fiske i Örbofjärden utanför lotternas strand.

Lotterna litt. H, Näset, litt. K, Klockartorp, litt. L, Röllingetorp, och litt. M eller huvudgården skulle tillerkännas fiske inom lotterna tillagda vattenområden, och borde om samtliga lotter, som tilldelats vattenområden och fiske i blivande köpekontrakt meddelas bestämmelser, att gränserna för deras vattenområden vid avstyckningsförrättning komme att närmare regleras av kronans vid förrättningen närvarande ombud i samråd med förrättningsmännen.

Samtliga lotter borde försäljas med full och oinskränkt äganderätt och med tillträde den 14 mars 1935 för alla lotterna med undantag av lotterna litt. H, Näset, litt. K, Klockartorp, och litt L, Röllingetorp, vilkas tillträde borde sättas till den 14 mars 1936.

Lotterna borde försäljas i befintligt skick.

I köpekontrakt om samtliga lotter borde bestämmas, att köparna vore

skyldiga att tåla de servitutsbestämmelser, som vid avstyckningsförrättning kunde befinnas erforderliga för tillgodoseende av lotternas rätt till nödiga vägar. Vidare borde i köpekontrakt om lotten litt. M eller huvudgården inryckas bestämmelse, att köparen, förutvarande arrendatorn M. E. Mattsson, skulle vara skyldig att till kronan erlægga ett belopp, motsvarande den vid blivande av- och tillträdessyn å egendomen fastställda kostnad för avhjälpande av egendomen påsynad husröta.

Såsom förut omnämnts, hade uppskattningsnämnden föreslagit, att vid lotternas försäljning jämväl skulle som villkor stadgas, att vederbörande lotters köpare skulle vara skyldiga att till avträdande arrendatorn utgiva ersättning för av denne eventuellt å lotterna verkställd höstsådd, gräsfrösådd och höstplöjning. För undvikande av komplikationer funne styrelsen det vara lämpligare, att statsverket självt gäldade avträdaren ersättningen för nämnda höstsådd, höstplöjning och gräsfrösådd, samt att kronan i villkoren för lotternas försäljning tillförsäkrades rätt att av blivande köpare erhålla ersättning för vad kronan i sådant hänseende visat sig hava till avträdande arrendatorn erlagt.

De områden av egendomen, vilka icke inginge i angivna försäljningslotter, ansågo styrelsen borde ställas under skogsstatens vård och förvaltning såsom kronopark.

Styrelsen hade gått i författning om utarrendering av lotterna litt. H, K och L till den 14 mars 1936.

Departements-
chefen.

Jag biträder det av domänstyrelsen tillstyrkta försäljningsförslaget. Till frågan om dispositionen av den ej till försäljning ifrågasatta delen av egendomen torde jag få återkomma, sedan riksdagens beslut i försäljningsfrågan fattats. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av kronoegendomen 3 mantal Svinö eller Rådmansö kungsgård nr 1 i Rådmansö socken av Stockholms län förenämnda tolv, med litt. B, C, D, E, H, I, K, L, M, O, P och R å en, av extra lantmätaren Seth Silén över egendomen år 1918 upprättad karta betecknade lotter skola med arealer och mot saluvärden, som förut angivits, i befintligt skick försäljas

dels med tillträde den 14 mars 1935: lotten litt. M till M. E. Mattsson, lotterna litt. P och R till Rådmansö församling samt lotterna litt. B, C, D, E, I och O med hembuds rätt enligt 9 § förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för David G. Gustavsson å lotten litt. C, enligt 10 § samma förordning för Helga Maria Andersson å lotten litt. B, för Ernst G. Gustavsson å lotten litt. D, för Gustav Ragnar Jansson å lotten litt. E och för Svante L. Andersson å lotten litt. O samt enligt 11 § förordningen för Ernst V. Palmgren å lotten litt. I;

dels ock med tillträde den 14 mars 1936: lotterna litt. H, K och L enligt 13 § nyssnämnda förordning under hand såsom egna hem;

skolande för försäljningarna följande villkor gälla i övrigt, *att* köpare av samliga lotter skola vara skyldiga att tåla de servitutsbestämmelser, som vid blivande förrättning för deras avstyckning befinnas erforderliga för tillgodoseende av lotternas rätt till nödiga utfartsvägar; *att* köpare av lott, å vilken avträdande arrendatorn under året före försäljningen eventuellt verkställt höstsådd, frösådd och höstplöjning, skall vara förpliktad att med belopp, motsvarande den av statsverket till arrendatorn för dylik plöjning och sådd erlagda ersättning, gottgöra kronan; *att* köparen av lotten litt. M skall vara skyldig att till kronan erlagga ett belopp, motsvarande den vid blivande av- och tillträdessyn å egendomen fastställda kostnaden för avhjälpande av egendomen påsynad husröta; *att* lotterna litt. C, E, H, K, L, M och O försäljas med rätt till vatten, grund och fiske utanför respektive lotters stränder, samt att gränserna för dessa vattenområden skola vid avstyckningsförrättningen av kronans vid förrättningen närvarande ombud närmare bestämmas i samråd med förrättningsmannen; *att* köpeskillingen för lotten litt. M. skall erläggas jämlikt bestämmelserna i 21 § och 22 § mom. A förordningen den 6 juni 1929; *att* köpeskillingarna för lotterna litt. P och R skola erläggas kontant vid lotternas tillträde; *samt att* ifråga om försäljningarna av sistberörda tre lotter stadgandena i förordningen den 6 juni 1929 skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2:o.

Ventholm nr 4 i Stockholms län.

Den 27 mars 1931 förordnade Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens beslut (prop. nr 11; R. skr. nr 57), att kronoegendomarna Ventholms kungsgård nr 1 och Ventholm nr 2, en kronoäng, i Hilleshögs socken av Stockholms län, vilka sedermera sammanlagts till en fastighet under benämning Ventholm nr 4, skulle försäljas i åtta lotter, därvid ett torp skulle hembjudas brukaren Robert Frankenberg samt övriga lotter utbjudas å offentlig auktion enligt 15 och 20 §§ förordningen den

6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.

Därefter förordnade Kungl. Maj:t den 29 januari 1932, med förkastande av vid auktion den 26 november 1931 avgivna anbud å fem av lotterna, att domänstyrelsen skulle föranstalta om utarrendering av kronoegendomen Ventholm nr 4 under ett år från den 14 mars 1932, samt att samtliga lotter skulle ånyo utbjudas till försäljning med tillträdesrätt den 14 mars 1933. Tillika medgavs domänstyrelsen bestämma om den reducering av lotternas saluvärden, som med anledning av visst vindfälle av skog befunnnes erforderlig.

Den 26 november 1932 hölls förnyad auktion. Därvid avgåvos anbud å fyra av lotterna (omfattande i runt tal 149 hektar, därav 48 hektar åker); och uppgingo dessa anbud till sammanlagt 22,500 kronor, medan de dessa lotter åsatta saluvärdena utgjorde tillhopa 61,700 kronor, vilka värden av domänstyrelsen dock reducerats till 58,685 kronor. Ytterligare avgavs anbud å lotten Stora Gunnarsholmen med Gunnarsskär, vilket anbud slutligen höjdes till 3,000 kronor. Å övriga lotter gåvos ej några bud. Sedan domänstyrelsen i skrivelse den 23 december 1932 anmält ifrågasvarande omständigheter, förordnade Kungl. Maj:t den 13 januari 1933 — med antagande av ett å lotten Stora Gunnarsholmen med Gunnarsskär (omfattande 3.811 hektar) avgivet anbud å 3,000 kronor — att domänstyrelsen skulle dels föranstalta om egendomens utarrendering under två år från och med den 14 mars 1933, dels ock till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till ändrad uppdelning av egendomen.

I skrivelse den 15 juni 1934 meddelade domänstyrelsen, att, sedan utredning igångsatts om ändrad disposition av egendomen, förfrågningar ingått om möjligheterna till förvärv av vissa delar av densamma; och ansåg sig styrelsen böra, innan utredningen slutfördes, underställa Kungl. Maj:t frågan om försäljning av huvudgårdslotten samt de tre öster där- om belägna lotterna. Däremot ifrågasatte domänstyrelsen, att de tre väster om huvudgården belägna lotterna skulle bibehållas i kronans ägo och nyttjas för anordnande av sociala jordbruk.

I infortrat utlåtande den 12 juli 1934 förordade statens jordnämnd, att egendomen, med visst mindre undantag, skulle överlämnas till jordnämnden. Egendomen var, enligt nämndens utlåtande, mycket lämplig för sådan verksamhet, som avsåges i kungörelsen den 15 juni 1934 (nr 279) om arrendeegnahem. Å egendomen syntes ungefär nio arrendeegnahem kunna bildas, varefter kvarstode vissa delar av egendomen. För en ändamålsenlig användning av egendomen i det syfte, som avsåges med nämndens verksamhet, fordrades att även huvudgårdslotten disponerades och förvaltades av nämnden. Rörande den framtida användningen av sagda lott ävensom sådan annan del av egendomen, som eventuellt ej bleve upplåten till arrendeegnahem, förklarade sig nämnden komma att i sinom tid avgiva förslag. — I remissyttrande den 20 juli 1934 förklarade domän-

styrelsen sig ej hava erinran mot egendomens överförande till arrendeegnehemsfonden.

Den 3 augusti 1934 fann Kungl. Maj:t gott *dels* föreskriva, att ifrågasvarande kronoegendom — med undantag av Stora och Lilla Tjuvholmarna med Djupskär jämte till dem hörande vattenområden, vilket allt skulle kvarbliva under domänstyrelsens förvaltning — skulle per den 14 mars 1935 överföras till arrendeegnehemsfonden, därvid statens jordnämnd skulle äga att dessförinnan vidtaga erforderliga åtgärder för utläggande och bebyggande å egendomen av arrendeegnahem, i den mån överenskommelse om dylika åtgärders vidtagande kunde träffas med vederbörande nyttjanderättshavare, *dels ock* förordna, att egendomen skulle å arrendeegnehemsfonden bokföras till ett värde av 135,900 kronor (= egendomens taxeringsvärde), med vilket belopp statens domäners fond i anledning av överlåtelsen skulle i 1935 års huvudbok nedskrivas.

Å egendomen har jordnämnden utlagt åtta arrendeegnahemslotter, å vilka byggnadsarbeten m. m. pågå och vilka avses att under innevarande vår upplåtas till arrendatorer i enlighet med för arrendeegnahemsverksamheten gällande föreskrifter. Vidare kvarstå å egendomen en huvudgårdsslott om ungefär 50 hektar, därav cirka 30 hektar åker, varjämte utläggas visst mindre område till det av förenämnde Frankenberg arrenderade fisketorpet ävensom tomter till två befintliga bostadshus, lämpliga såsom särskilda bostadslägenheter. I enlighet med jordnämndens i skrivelse den 16 januari 1935 därom gjorda framställning förklarade Kungl. Maj:t den 25 januari 1935, att hinder icke mötte för jordnämnden att på vissa villkor utarrendera huvudgårdsslotten och under nyttjanderätt upplåta berörda tre särskilda lägenheter.

I skrivelse den 21 februari 1935 har nu *statens jordnämnd* underställt Kungl. Maj:ts prövning fråga om försäljning av viss del av Ventholm nr 4. Nämnden har därvid i huvudsak anfört följande.

Kronoegendomen vore belägen å nordöstra delen av Svartsjölandet vid segelleden Stockholm—Sigtuna, cirka 45 kilometer landsvägsledes från Stockholm.

Å egendomen torde lämpligen kunna avsättas visst tomtområde. En del vackra strandpartier av egendomen syntes nämligen med fördel kunna disponeras för tomtändamål. Dessa områden behöfdes ej för arrendeegnahemmen eller huvudgården. Genom anläggandet av sommarstugor e. d. å berörda tomtområden kunde de blivande brukarna å arrendeegnahemmen erhålla vidgade avsättningsmöjligheter för sina produkter. Omnämnas borde ock, att domänstyrelsen nyligen låtit bygga en väg genom egendomen, vilken delvis torde hava lagts med tanke på blivande tomtområden. Enligt vad jordnämnden hade sig bekant funnes viss efterfrågan å tomtmark å hithörande områden.

Vid närmare övervägande hade jordnämnden funnit, att för tomtändamål torde kunna avsättas sammanlagt ungefär 12.06 hektar, nämligen *dels* ett med ekar bevuxet strandområde i egendomens sydvästra del om ungefär 2.14 hektar, vilket vid pågående lantmåteriförrättning torde

komma att benämnas litt. An (Ventholm 4¹⁵), dels ett strandparti å den stora udden österut å egendomen, omfattande ungefär 5.26 hektar och benämnt litt. Ak (Ventholm 4¹²), dels udden vid Elghorn, ävenledes österut, omfattande 3.54 hektar och benämnt litt. Am (Ventholm 4¹⁴), dels ock ett strandparti i skogsmarken i nordost om 1.12 hektar och benämnt litt. Al (Ventholm 4¹³). De tre sistnämnda områdena kantades i huvudsak av den av domänstyrelsen anlagda nya vägen. Därjämte torde mark för väg (något hundratal meter lång) från sistnämnda väg till det först angivna området böra få tagas i anspråk. Å sist sagda område funnes uppförd en mindre stuga, tillhörig kronan.

Det syntes jordnämnden lämpligast och enklast, att ifrågavarande områden såldes tillhopa i befintligt skick till köpare, som kunde betala köpeskillingen för det hela kontant. Enligt jordnämndens mening torde områdena kunna saluvärderas efter ett pris av i genomsnitt ungefär 800 kronor per tunnland eller, inberäknat värdet av förenämnda stuga och vägmark till litt. An, sammanlagt i runt tal 22,000 kronor.

Då kronoegendomen nu lydde under jordnämndens förvaltning, torde det ligga närmast till hands, att jordnämnden omhänderhade försäljningen. Denna syntes böra företagas på i tillämpliga delar ungefär samma sätt, som när under domänstyrelsens förvaltning ställd egendom jämlikt 15 § i förordningen nr 176/1929 såldes genom infordrande av anbud under hand. Infordrandet av anbud och dessas prövning torde dock böra ankomma å jordnämnden. Därjämte borde köpet för godkännande av jordnämnden underställas Kungl. Maj:t.

Den vid försäljningen erhållna köpeskillingen borde av jordnämnden inlevereras till domänstyrelsen, att tillföras statens domäners fond (markinköpsfonden), varjämte egendomens i arrendeegnahmetsfonden bokförda värde borde få nedskrivras med köpeskillings belopp.

Domänstyrelsen har — med överlämnande av yttrande från vederbörande domänintendent — den 28 februari 1935 avgivit infordrat utlåtande i ärendet.

Domänintendenten har ansett, att de till försäljning föreslagna områdena utgjordes av till bebyggelse synnerligen lämplig och efterfrågad tomtmark, varför det föreliggande förslaget med hänsyn till markens läge och beskaffenhet vore fördelaktigt. Det av statens jordnämnd föreslagna priset, 1,600 kronor per hektar, torde motsvara markens värde i förefintligt skick.

Domänstyrelsen har icke haft något att erinra mot försäljning av de i jordnämndens framställning angivna områdena. Det av jordnämnden beräknade värdet, 22,000 kronor, syntes dock domänstyrelsen vara för lågt. Enligt förslaget skulle, framhåller styrelsen, anbud infordras å områdena och det torde därför få förutsättas, att kronan komme att erhålla en mot områdenas värde svarande köpeskillning. Det syntes styrelsen lämpligt, att vid områdenas utbudande saluvärdet upptoges med ett till 27,000 kronor förhöjt belopp.

*Departements-
chefen.*

Ej heller för egen del finner jag anledning till erinran mot försäljningen av ifrågavarande områden. Härvid torde förfaras i överensstäm-

nelse med vad statens jordnämnd föreslagit. Vidkommande frågan om områdenas saluvärde har jag icke haft möjlighet ännu att taga någon bestämd ställning till de olika meningar, som härutinnan kommit till uttryck. Då det synes angeläget, att försäljningen må snarast äga rum, torde ärendet emellertid utan hinder härav böra undersättas innevarande års riksdag. Jag förutsätter härvid, att den slutliga prövningen av saluvärdet överlämnas åt Kungl. Maj:t, som lär komma att tillse, att statens intressen vederbörligen tillgodoses.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förenämnda områden om tillhopa ungefär 12.06 hektar med därtill hörande strand- och vattenrätt samt erforderlig vägmark av kronoegendomen Ventholm nr 4 i Stockholms län må försälas på i huvudsak det sätt och i den ordning, som statens jordnämnd föreslagit; skolande den influtna köpeskillingen tillföras den i statens domäners fond ingående markinköpsfonden.

3:o.

Eskilstuna kungsladugård nr 1 med Uppsalahalsen nr 1 i Södermanlands län.

Kronoegendomen 9 mantal Eskilstuna kungsladugård nr 1 med därtill hörande kronohemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Uppsalahalsen nr 1 i den med Eskilstuna stad införlivade Klosters socken i Södermanlands län är uppdelad i en arrendelott och en kronoparkslott. Arrendelotten är jämlikt domänstyrelsens kontrakt den 7 juli 1933 utarrenderad till Eskilstuna stad för tiden från den 14 mars 1933 till den 14 mars 1943 mot en årlig arrendavgäld, vilken utgår med dels 352 kilogram smör, 43.5 hektoliter vete och 57.5 hektoliter havre, att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan, dels därutöver 1,550 kronor.

Från egendomen, som är belägen omedelbart intill Eskilstuna stads planlagda område, hava tid efter annan större och mindre områden försålt och avsöndrats. Den i kronans ägo bibehållna delen av egendomen, som finnes utmärkt å en av distriktslantmätaren Johan W. Ström år 1914 upprättad karta med därtill hörande beskrivning — å kartan såsom »Fors skola» och »Sjukhustomten» betecknade områden, ävensom viss mark intill Norra Södermanlands järnväg tillhöra dock icke kronan — omfattar enligt ett av stadsingenjören i Eskilstuna V. Dale den 28 december 1934 utfärdat bevis en areal av 339 hektar, varav 83.9650 hektar tomt, åker och äng samt 255.0350 hektar skogs- och hagmark samt impediment.

Arrendelotten omfattar enligt uppgift en areal av 86.9970 hektar, därav 2.5610 hektar tomt, 64.4160 hektar åker, 1.4790 hektar äng, 17.4430 hektar hag- och skogsmark samt 1.0980 hektar impediment. Av den till lotten hö-

rande marken har jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 19 juli 1929 för utvidgning av länslasarettet i Eskilstuna till Södermanlands läns lands-ting upplåtits ett område om 1.2600 hektar tillsvidare och så länge området användes för sagda ändamål, under villkor bland annat att lands-tinget årligen skall erlägga en avgäld av 315 kronor. Å arrendelotten äro belägna torpen Söderängstorp och Trumstorp nr 1 samt lägenheterna Lövtugan, Katrinelund, Askerberg, Trumstorp nr 2, Sofieberg och Skogvaktaretorp. Enligt bestämmelserna i arrendekontraktet äger arrendatorn icke utan domänstyrelsens tillstånd pålägga innehavarna av torpen Söderängstorp och Trumstorp nr 1 högre årlig avgäld än 85 respektive 520 kronor. Jämlikt kontraktets bestämmelser tillförsäkras vidare följande personer rätt att i sin livstid och, där de äro gifta män, deras hustrur, så länge de leva — såvida styrelsen icke finner skäl uppsäga dem — inne- hava och bruka berörda lägenheter mot erläggande till arrendatorn inom januari månads utgång varje år av vissa avgälder, nämligen:

Lägenhetsinnehavarens namn	Lägenhetens namn	Areal hektar	Avgäld kronor
C. E. Pettersson	Lövtugan	11.490	350: —
Anna Paulina Pettersson	Katrinelund	0.158	20: —
Ivar Andersson	Askerberg	0.363	25: —
Nils S. Jönsson	Trumstorp nr 2	0.241	40: —
Leonard Larsson	Sofieberg	0.859	50: —
Albert Hoving	Skogvaktaretorp	5.156	40: —

Kronoparksslotten innehåller en areal av omkring 252 hektar, därav 167 hektar inägor och skogsmark samt 85 hektar impediment. Från lotten har jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 21 juni 1907 upplåtits ett område om 6.5200 hektar till föreningen »Hvilohemmet för lungsjuka, Eskilstuna» för bedrivande av föreningens verksamhet under en tid av 20 år. Området är för närvarande upplåtet till föreningen »Sanatorie- hjälp» intill den 14 mars 1940 mot en årlig avgäld av 75 kronor. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juli 1916 har vidare Eskilstuna skyttegille er- hållit tillstånd att tillsvidare för skjutbaneändamål nyttja ett område om 18.6200 hektar av kronoparksslotten mot en årlig avgäld av 100 kronor samt på vissa villkor i övrigt. Slutligen har genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 februari 1931 ett område om 2.5000 hektar av egendomens mark, huvud- saktligen från kronoparksslotten, upplåtits till Eskilstuna stad för omlägg- ning av den s. k. Stenkvistavägen, att nyttjas tillsvidare och så länge marken användes för vägändamål. Å kronoparksslotten äro belägna tor- pen Horsbrickan, Sticktorp och Kalkbergstorp samt lägenheterna Lin- vävartorp, Ängstugan, Andersstugan, Stensätter och Anderslunda. Tor- pen äro upplåtna intill den 14 mars 1937, nämligen Horsbrickan om 2.8400 hektar till E. W. Jansson mot en årlig avgäld av 225 kronor, Sticktorp om 10.0210 hektar till Bengt Robert Andersson mot en årlig avgäld av 445 kronor samt Kalkbergstorp om 7.2400 hektar till Fritz Englund mot en årlig avgäld av 275 kronor. Lägenheterna äro upplåtna intill den 14 mars 1942, nämligen Linvävar- torp om 0.9850 hektar till Kristliga för- eningen av unga kvinnor mot en årlig avgäld av 150 kronor, Ängstugan om 0.4090 hektar till J. F. Norén mot en årlig avgäld av 35 kronor, Anders- stugan om 0.8700 hektar till G. E. Karlsson mot en årlig avgäld av 45

kronor, Stensätter om 0.8390 hektar till G. I. Jansson mot en årlig avgäld av 50 kronor samt Anderslunda om 0.2300 hektar till E. Hansson mot en årlig avgäld av 25 kronor.

I kronans ägo befinner sig även den till egendomen hörande rätten till vatten i Eskilstunaån. Vid försäljning jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 11 december 1903 av bland annat ett område om 183.7480 hektar av egendomen föreskrevs nämligen, att den vattenrätt, som erfordrades för kronans verk i Eskilstunaån, skulle bibehållas oförkränkt och gälla jämväl vid utvidgning av Karl Gustafs stads gevärsfaktori genom förvärv av annat vattenverk eller annorledes.

Vid flera tillfällen hava framställningar rörande inköp av egendomen eller en större del av densamma gjorts framförallt från Eskilstuna stads sida. Av skilda anledningar hava dock framställningarna ej lett till något positivt resultat.

Sedan domänstyrelsen i anledning av inkomna ansökningar från innehavarna av de å kronoparkslotten belägna torpen Horsbrickan, Sticktorp och Kalkbergstorp samt lägenheterna Linvävarorp, Ängstugan, Andersstugan, Stensätter och Anderslunda om friköp av sina respektive lotter föranstaltat om saluvärdering av desamma, har *drättselkammaren i Eskilstuna* i skrivelse till domänstyrelsen den 4 juni 1934 anhållit, att staden måtte få förvärva antingen egendomen i dess helhet eller, därest detta icke kunde medgivas, den del av densamma, som å en skrivelsen bilagd kopia av Ströms förenämnda karta utmärkts med röda, heldragna begränsningslinjer. Till stöd för sin hemställan har drättselkammaren anfört huvudsakligen följande.

Närmaste anledningen till den gjorda framställningen vore, att innehavarna av berörda torp och lägenheter hos domänstyrelsen begärt att få inköpa desamma. Meningen därmed vore uppenbarligen att utanför stadens planlagda område söka framskapa nya egnahemssamhällen, liknande t. ex. samhället Grangärdet. Givet vore emellertid, att Eskilstuna stad, så långt det vore möjligt, måste söka motarbeta dylika ur sanitär synpunkt synnerligen otillfredsställande samhällsbildningar. Drättselkammaren ansåge sig böra framhålla, att enbart kostnaderna för ordnandet av de sanitära angelägenheterna inom nämnda egnahemsområde genom framdragande av vatten- och avloppsledningar till omkring etthundra fastigheter beräknades komma att uppgå till flera hundratusen kronor, vilket icke stode i rimligt förhållande till vare sig kostnaderna för ordnandet av samma angelägenheter inom den egentliga staden eller markens värde. Härtill komme kostnaderna för framdragande av gator m. m. Under sådana förhållanden syntes det icke vara riktigt, att kronan genom nya markförsäljningar till enskilda personer sökte motarbeta stadens fullt berättigade intressen i denna fråga.

Med anledning av drättselkammarens framställning har domänstyrelsen förordnat, att med den anbefallda saluvärderingen av torpen och lägenheterna å kronoparken skulle tillsvidare anstå. Vidare har domänstyrelsen, sedan drättselkammaren förbundit sig att ansvara för kostnaderna för saluvärdering av egendomen ävensom för uppgörande av nödigt kart-

material och verkställande av annan lantmäteriutredning, föranstaltat om saluvärdering av egendomen samt av det utav drätselkammaren alternativt till inköp ifrågasatta området av densamma. Å egendomen har vederbörande uppskattningsnämnd den 28 december 1934 förrättat dylik saluvärdering. Av det över förrättningen uppgjorda instrumentet jämte därtill hörande handlingar inhämtas bland annat följande.

Kronans byggnader vid huvudgården äro i tämligen dåligt skick. Sålunda äro boningshuset, vedboden samt stall-, ladugårds- och logebyggnaden i knappt medelgott skick, magasinet, källaren och arbetarebostaden i medelgott skick samt svinhuset i dåligt skick. Vid hemmanet Uppsalahalsen och torpen är bebyggelsen i allmänhet synnerligen undermålig. Brandförsäkringsvärdet å kronans byggnader uppgår till 116,745 kronor.

Akerjorden, som är otillfredsställande arronderad, består huvudsakligen av lermylla och en del lättare jordar, allt i god växtkraft. Ängen utgöres av smala gräslindor utan egentligt värde. Betesmarken är av god beskaffenhet men otillräcklig. Kultiverade beten saknas. Skogsmarken bär målardalskaraktär med här och var i dagen gående berg omväxlande med skogsbörjiga dalsänkor. I genomsnitt kan skogsmarken betraktas såsom medelgod.

Egendomen har andel i Österrekarnes häradsallmänning. Utdelningen från allmänningen har under en lång följd av år utgjort 100 kronor per mantal. Under år 1934 har emellertid utdelats endast 80 kronor per mantal. Med hänsyn till rådande virkespriser kunde dock utdelningen beräknas att åter uppgå till 100 kronor per mantal.

Egendomen är delaktig i Kalkbäckens dikningsföretag. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 17 augusti 1923 har arrendatorn av egendomen medgivit rätt att för den arrenderade egendomen söka och vinna delaktighet i lån från odlingslånefonden.

Taxeringsvärdet utgör 149,500 kronor, därav 87,900 kronor jordbruksvärde, 52,000 kronor skogsvärde, 5,000 kronor tomt- och industrivärde samt 4,600 kronor värde å »annan fastighet».

Jämlikt Kungl. Maj:ts resolution den 22 oktober 1920 har Eskilstuna stad erhållit tillstånd att hava elektriska ledningar framdragna över egendomen.

Uppskattningsnämnden har anfört huvudsakligen följande.

Eskilstuna stad vore en bland landets omfångsrikaste städer. Staden ägde största delen av omkringliggande obebyggd mark. Tomtpolitiken i staden hade alltid varit inriktad på att tillhandahålla billiga byggnadstomter, varför råmarksvärdet vore lågt. Genom sitt innehav av för bebyggelse lämplig mark kunde staden leda bebyggelsen åt det håll, den ansåge mest lämpligt. Kronoegendomens areal vore så stor, att man säkert kunde räkna med att bebyggelse av densamma icke kunde ske under överskådlig tid. Nämnden ansåge därför, att egendomen icke kunde hava nämnvärt högt värde för bebyggelse. Såsom objekt för skogsbruk vore egendomen ej heller lämplig, då man vid planläggningen av skogsskötseln även finge taga hänsyn till estetiska värden, vilket måste verka hämmande på möjligheterna att utvinna full räntabilitet å marken. Nämnden hade därför funnit det vara lämpligast, att egendomen, som hade ett krent byggnadsbestånd, försåldes till staden. Stadens ansökning avsåge antingen inköp av egendomen i dess helhet eller endast av dess

södra del. Nämnden ansåge, att hela egendomen borde försälas. En försäljning av enbart den södra delen skulle bli va ur ekonomisk synpunkt ogynnsam, då i så fall återstående delen finge bära nära nog samma förvaltningskostnader som ditintills hela egendomen.

Egendomen i dess helhet har saluvärderats sålunda:			
30.000 hektar tomt och åker	å 3,000 kronor	90,000: —
40.000 » åker	» 1,500 »	60,000: —
13.965 » »	» 600 »	8,379: —
10.000 » skogsmark	» 2,000 »	20,000: —
20.000 » »	» 1,000 »	20,000: —
149.245 » skogs- och hagmark	» 100 »	14,924: 50
20.000 » vägar, diken o. d.	» 40 »	800: —
55.790 » impediment	» 40 »	2,231: 80
Virkesförråd		125,000: —
100 % andel i häradsallmänning för fastigheterna 8 mantal			
Eskilstuna kungsladugård och $\frac{1}{8}$ mantal Uppsalahalsen kapitaliserat till		13,000: —
			kronor 354,335: 10

som avjämnats till 354,000 kronor.

Det inom röda, heldragna begränsningslinjer å kartan utmärkta området, vilket enligt det förutnämnda, av stadsingenjören Dale utfärdade beviset omfattar en areal av 124 hektar, varav 16.0290 hektar tomt, åker och äng samt 107.9710 hektar skogs- och hagmark samt impediment, har värderats sålunda:

10.000 hektar tomt och åker	å 3,000 kronor	30,000: —
6.0290 » åker	» 1,000 »	6,029: —
30.000 » övrig mark	» 1,000 »	30,000: —
50.491 » »	» 100 »	5,049: 10
27.480 » impediment	» 50 »	1,374: —
Virkesförråd		53,000: —
20 % andel i häradsallmänning för fastigheten 8 mantal kungsladugården kapitaliserat till		2,600: —
			kronor 128,052: 10

På grund av att förvaltningskostnaderna å den återstående delen av egendomen skulle bli va desamma som för hela egendomen och den kvarvarande delen för kronan följaktligen finge anses hava mindre värde, har nämnden föreslagit, att saluvärdet borde höjas med 20 procent eller till i runt tal 150,000 kronor.

Saluvärderingen har verkställt under förutsättning, att egendomen försäljes med tillträdesrätt den 14 mars 1935 i det skick, arrendelotten då enligt bestämmelserna i gällande nyttjanderättsavtal befinnes och beträffande områden, som upplåtits från kronoparken, i befintligt skick, att i köpet endast ingå kronan tillhöriga byggnader och anläggningar, att köpeskillingen erlägges å tid, som domänstyrelsen bestämmer, att köparen respekterar innehållet i Kungl. Maj:ts brev rörande egendomen och samtliga om densamma gällande nyttjanderättsavtal att köparen är skyldig gälda avträdande arrendatorer eventuellt kontraktsenligt tillkommande ersättning för höst- och frösädd samt höstplöjning, att köparen till-

förbindes att låta ägarna av byggnader, som innehåft dessa före 14 mars 1925, under sin livstid och, därest de äro gifta, under sina hustrurs livstid hava byggnaderna kvarstående mot erläggande av de nu utgående avgälderna för löpande arrendeperioder och därefter mot skälig avgäld samt att låta deras arvingar, under förutsättning av byggnadsnämndens godkännande och inom ramen av fastställd stadsplan, med äganderätt förvärva de tomter, å vilka byggnaderna äro belägna, eller i annat fall utgiva lösen för byggnadernas bortförande, att köparen gäldar alla med köpet förenade kostnader och erlägger alla efter tillträdesdagen förfallande skatter och onera, av vad namn och slag de vara må, att köparen från tillträdesdagen ensam ansvarar för de för egendomen förfallande och utgående annuiteter och räntor å lån för Kalkbäckens dikningsföretag samt för framtida underhållskostnader för företaget, att i köpet icke ingå utstämplad skog och upphugget virke, att kronan eller den, till vilken försäljning av virket vid tillträdesdagen skett, har rätt att hava utstämplad skog eller upphugget virke och ved kvar å marken intill den 1 juli 1936 samt att avverka och bortforsla sålunda utstämlat virke, att egendomen försäljes enligt den av distriktslantmätaren Ström år 1914 kompletterade kartan samt att det åligger köparen att vid kommande gränsregleringar utan rätt till ersättning tåla de jämkningar i gränserna, som därvid eventuellt kunna uppkomma, att från försäljningen undantages den kronan tillhöriga vattenrätten i Eskilstunaån, som erfordras för kronans verk i Eskilstuna, samt att i köpet icke ingår den mark, som lämnats till Södermanlands enskilda järnväg, numera statens järnvägar, för framdraget järnvägsspår.

Jägmästaren i Nyköpings revir har i likhet med uppskattningsnämnden ansett, att egendomen i dess helhet borde försäljas. Det föreslagna värdet å växande skog har emellertid jägmästaren funnit vara för lågt. Enligt jägmästarens mening borde skogen åsättas ett värde av 131,000 kronor och saluvärdet å egendomen i dess helhet följaktligen bestämmas till 360,000 kronor.

Överjägmästaren har biträtt förslaget om försäljning av egendomen i dess helhet. Med hänsyn till de goda priser, som alltid betalades för rotstående auktionposter å Eskilstuna kronopark, ävensom de i staden rådande exceptionellt höga vedprisen, har överjägmästaren ansett den av jägmästaren föreslagna höjningen av ståndsskogens värde fullt skälig. Värderingen i övrigt hade icke givit överjägmästaren anledning till erinran.

Med skrivelse den 7 februari 1935 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid för egen del anfört följande.

I likhet med uppskattningsnämnden och skogsstatstjänstemännen ansåge styrelsen det vara lämpligast, att hela egendomen försåldes till staden. Den till egendomen hörande rätten till vatten i Eskilstunaån syntes dock alltjämt böra bibehållas i kronans ägo. Hinder mot vattenområdets avstyckning torde, enligt vad överlantmätaren i länet uppgivit, icke komma att möta.

I fråga om beräkningen av egendomens saluvärde ansåge styrelsen, att någon höjning av en eller annan post väl skulle kunna ifrågasättas. Vid en försäljning av hela egendomen i en lott torde emellertid det av uppskattningsnämnden beräknade värdet, 354,000 kronor, vara skäligt. Köpeskillingen borde erläggas kontant å tillträdesdagen.

Beträffande övriga av nämnden föreslagna villkor för egendomens försäljning funne styrelsen, att egendomen i dess helhet borde försäljas i befintligt skick samt att nyttjanderättshavarnas rätt och befogade intressen borde tillgodoses på så sätt, att staden tillförbundades att respektera samtliga nyttjanderättsupplåtelser å egendomen och att, därest staden nödvändigt behövde taga i anspråk lägenheternas områden för något stadens ändamål och nyttjanderättshavarna ej ville bortföra sina å områdena uppförda hus, inlösa desamma mot en köpeskilling, vilken i händelse av tvist bestämdes av skiljemän såsom i 2 kapitlet 8 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom vore stadgat för där avsett fall. Givet vore, att staden genom köpet borde inträda i alla de rättigheter och skyldigheter, kronan ägde till samtliga nyttjanderättshavare å egendomen. Vidare torde böra föreskrivas, att, sedan avgälden för arrendeåret 14 mars 1934—14 mars 1935 behörigen guldits, samtliga mellanhavanden mellan kronan och staden på grund av arrendekontraktet skulle anses vara reglerade.

På grund av vad sålunda anförts har domänstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att i kronans ägo kvarvarande delar av kronoegendomen 9 mantal Eskilstuna kungsladugård nr 1 jämte därtill hörande hemmanet $\frac{1}{8}$ mantal Uppsalahalsen nr 1 i Eskilstuna stad — motsvarande stadsägan nr 902 + 909 i Eskilstuna Klosters församling — med undantag av den till egendomen hörande rätten till vatten i Eskilstunaån finge försäljas till Eskilstuna stad mot en köpeskilling av 354,000 kronor, samt under villkor i övrigt, att egendomen finge av köparen tillträdas den 14 mars 1935 i då befintligt skick, att köpeskillingen erlades kontant vid tillträdet till länsstyrelsen i länet, som hade att utfärda köpebrev å egendomen, att det mellan kronan och staden gällande arrendeavtalet skulle upphöra att gälla vid tillträdesdagen, att, sedan avgälden för arrendeåret 14 mars 1934—14 mars 1935 behörigen guldits, samtliga mellanhavanden mellan kronan och staden på grund av arrendeavtalet skulle anses vara reglerade, att andra gällande nyttjanderättsavtal rörande områden å egendomen och beslut om upplåtelse av mark från densamma skulle av staden respekteras, att staden genom köpet inträdde i de rättigheter och skyldigheter, Kungl. Maj:t och kronan hade gentemot vederbörande nyttjanderättshavare å egendomen, att inga enskilda tillhöriga hus och anläggningar vid egendomen inginge i försäljningen, att staden skulle vara skyldig att inlösa nyttjanderättshavare tillhöriga hus vid egendomen, när nyttjanderättshavarna på grund av stadens uppsägning frånträdde besittningsrätten, till skäligt pris, som i brist på överenskommelse bestämdes av skiljemän såsom i 2 kap. 8 § lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom är stadgat för där avsett fall, att staden ansvarade för de å egendomen å tiden efter tillträdesdagen belöpande utgifter för torrlägningsföretag, att staden ansvarade för alla övriga å egendomen efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder, att staden skulle ensam vidkännas kostnader för lagfart å fånget, avstyckning av egendomens vattenområde i Eskilstunaån och andra med köpet förenade utgifter, att i köpet icke inginge å egendomen

utstämplad skog, samt att kronan eller eventuell köpare av denna skog förbehölles rätt att till den 1 juli 1936 avverka och från egendomen bortföra därstädes kvarvarande, i köpet icke ingående utstämplade virkeskvantiteter.

I skrivelse den 1 mars 1935 har *drätselkammaren* i Eskilstuna meddelat domänstyrelsen, att stadsfullmäktige å sammanträde den 28 sistlidne februari enhälligt beslutat, att staden skulle förvärva ifrågavarande kronoegendom mot en köpeskillning av 354,000 kronor samt på de villkor i övrigt, som av domänstyrelsen föreslagits.

I skrivelse, som den 6 mars 1935 överlämnats till jordbruksdepartementet, har *arméförvaltningens artilleridepartement* under åberopande av en bifogad skrivelse från styresmannen för Karl Gustafs stads gevärsfaktori anført, att fabriets intressen berördes av den tilltänkta försäljningen på så sätt, att å fastigheten funnes anlagd en skjutbana, där fabriets skjutningar bedreves. Då det vore av vikt, att fabrieten tillförsäkrades rätt att jämväl framdeles bedriva sina skjutningar å denna bana, syntes det rimligt, att i samband med att staten avhände sig ifrågavarande fastighet sådana villkor uppställdes, att garantier i nämnda hänseende lämnades. Skjutbanan vore belägen på det område om 18.62 hektar, som Kungl. Maj:t den 5 juli 1916 medgivit Eskilstuna skyttegille att mot en årlig avgäld av 100 kronor tillsvidare begagna för skjutövningars bedrivande. Därest skjutbanan ej undantoges från försäljningen och förbleve i statens ägo, syntes det vara möjligt att genom servitut till förmån för den fastighet där gevärsfabrieten vore beläget skydda ifrågavarande statsintresse.

Departements-
chefen.

Försäljningen av ifrågavarande kronoegendom möter ej någon erinran från min sida. Mot de föreslagna försäljningsvillkoren har jag ej heller i huvudsak något att invända. På sätt framhållits i skrivelse från arméförvaltningens artilleridepartement torde emellertid vid försäljningen böra träffas sådana anordningar, att Karl Gustafs stads gevärsfaktori tryggas i rätten att för bedrivande av sina skjutningar i erforderlig utsträckning nyttja omförmälda för närvarande till Eskilstuna skyttegille upplåtna område om 18.62 hektar. Vissa jämkningar i de av domänstyrelsen föreslagna och av Eskilstuna stad godkända försäljningsvillkoren synas sålunda böra ske. Tiden har icke medgivit upptagande av förhandlingar med staden härutinnan. Till undvikande av att lösningen av det sedan lång tid aktuella spørsmålet om kronoegendomens försäljning ytterligare fördröjes, torde ärendet emellertid i befintligt skick böra underställas riksdagen, därvid medgivande torde böra inhämtas till försäljning av egendomen i huvudsaklig anslutning till domänstyrelsens förslag. Därest riksdagen härtill lämnar bifall, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, under vederbörligt hänsynstagande till vad nyss anförts, fastställa de slutliga försäljningsvillkoren.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att i kronans ägo kvarvarande delar av kronoegendomen 9 mantal Eskilstuna kungsladugård nr 1 jämte därtill hörande hemmanet $\frac{1}{3}$ mantal Uppsalahalsen nr 1 i Eskilstuna stad — motsvarande stadsägan nr 902 + 909 i Eskilstuna Klosters församling — med undantag av den till egendomen hörande rätten till vatten i Eskilstunaån må, i huvudsaklig överensstämmelse med domänstyrelsens förslag, försäljas till Eskilstuna stad.

4:o.

Kronoparken Solebo i Östergötlands län.

Sedan fråga uppstått om försäljning av Ribbingshofs huvudgård under kronoparken Solebo i Norra Vi socken av Östergötlands län, har på domänstyrelsens föranstaltande uppskattningsförrättning hållits i vederbörlig ordning.

Domänstyrelsen har, med överlämnande av ärendet tillhörande handlingar, varibland vid förrättningen fört protokoll och en av distriktslantmätaren Sigfrid Wolke år 1933 upprättad karta jämte avstyckningshandlingar, i skrivelse den 7 februari 1935 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Av handlingarna inhämtas följande.

Salulotten har numera avstyckats. Den har i jordregistret betecknats Ribbingshov 2².

Egendomen är belägen invid allmän väg, 36 kilometer från Tranås och 11 kilometer från Österbymo järnvägsstation. Arealen omfattar 63.52 hektar, varav omkring 19.98 hektar åker, 8.98 hektar äng, 28 hektar skogsmark, 4.50 hektar fastmarksimpediment och 2.08 hektar vatten.

Å egendomen befintliga byggnader tillhöra kronan. De äro i stort sett i knappt medelgott skick samt för egendomens behov tillräckliga. Åkerjorden är av medelgod och ängen av god beskaffenhet. Hävden är god. Virkesförrådet har uppskattats till 1,122 kubikmeter.

Egendomen är jämlikt kontrakt av den 11 oktober 1925 för tiden till den 14 mars 1936 utarrenderad till Arvid Andersson mot ett årligt arrende av 1,200 kronor, varav enligt medgivande av styrelsen den 23 mars 1933 hälften utgår i naturprodukter enligt markegångstaxan. För arrendeåret 1932—1933 har arrendatorn haft att erlægga ett belopp av 1,020 kronor. Med arrendet följer rätt för arrendatorn att erhålla fri elektrisk energi till lyse, tröskning, vedsågning och sågning av husbehovsvirke. Andersson har brukat lägenheten sedan den 1 november 1927.

Vissa av de å egendomen belägna byggnaderna ingå i arrendet av Ribbingshofs Herrgård, som jämlikt kontrakt den 15 och 16 september 1932 uthyrts till kaptenen Carl Ridderborg för tiden till den 1 april 1952.

Saluvärdet har uppskattats till 25,000 kronor, varav omkring 5,550 kronor belöpa å skogsmark och skog. Arrendevärdet har beräknats utgöra 1,000 kronor. Av domänverket förskotterade kostnader för avstyckning utgöra 920 kronor 23 öre.

Uppskattningsnämnden har föreslagit att egendomen utbjudes till salu under hand enligt 13 § i 1929 års förordning med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1936. Anledning föreläge icke att vid försäljningen föreskriva

särskilda villkor angående egendomens användning samt återköpsrätt. Skulle likväl föreskrifter härutinnan anses böra ifrågakomma, borde saluvärdet minskas med 10 procent. Då jakträtten å Ribbingshovsdelen av kronoparken Solebo vore utarrenderad till den 16 maj 1937 genom ett den 26 september 1932 upprättat kontrakt, borde jakträtten å salulotten undantagas till nämnda dag. I köpet skulle ingå dels elektriska ledningar från den å Ribbingshovs Herrgård belägna transformatorn till egendomens byggnader samt de i byggnaderna befintliga, kronan tillhöriga ledningar, dels ock den till arrendatorsbostad nu använda s. k. Östra flygeln å Ribbingshovs Herrgård med rätt för köparen att hava sagda byggnad avgiftsfritt kvarstående till den 14 mars 1956 och att till nämnda dag ävenledes avgiftsfritt disponera ägofigurerna nr 103 och 104 och som utfartsväg använda ägofigur nr 105 och södra delen av ägofigur nr 115, allt enligt förenämnda karta. Köparen skulle därjämte respektera här förut åberopat kontrakt angående Ribbingshovs Herrgård.

Jägmästaren och *överjägmästaren* hava tillstyrkt försäljningen. Jägmästaren har upplyst, att för arrendeåret 1934—1935 arrendatorn haft att erlagga ett belopp av 1,078 kronor, att arrendatorn tillkommande förmån av fri elektrisk energi uppskattades till ett värde av omkring 300 kronor och att vid ny utarrendering, därvid arrendatorn ej torde komma att medgivas rätt till fri elektrisk energi, arrendet beräknades till omkring 900 kronor. Överjägmästaren har ansett angeläget att egendomen försålles så snart som möjligt jämväl med hänsyn till ifrågavarande för kronan synnerligen besvärande villkor angående fri elektrisk energi till arrendatorn.

Domänstyrelsen har i skrivelsen den 7 februari 1935 förklarat sig icke hava något annat att erinra mot uppskattningsnämndens förslag än att, då egendomen ej torde kunna anses utgöra en egnahemslägenhet, försäljningen borde ske genom utbud å offentlig auktion enligt 15 § i förenämnda förordning. Med hänsyn till vad jägmästaren anfört och då nu utgående arrende, frånsett värdet av arrendatorn tillkommande förmån av fri elektrisk energi, ej utgjorde mer än högst 900 kronor, syntes ärendet kunna avgöras utan riksdagens hörande.

Med utlåtande den 2 mars 1935 har domänstyrelsen sedermera överlämnat en framställning från egendomens *arrendator Arvid Andersson*, vari denne hemställt, att antingen få arrendera egendomen under ytterligare två år för att därigenom kunna bli berättigad till hembud eller att redan nu få köpa egendomen under hand.

Överjägmästaren har förklarat, att han ej skulle tveka att tillstyrka hembuds rätt för Andersson, därest denne innehaft arrendet under för erhållande av dylik rätt föreskriven tid av 10 år.

I sitt utlåtande den 2 mars 1935 har *domänstyrelsen* — enär Andersson vid arrendetidens utgång den 14 mars 1936 brukat egendomen under en tid av omkring 8.5 år samt med hänsyn till att han skött egendomen väl — ansett, att Anderssons framställning om hembuds rätt till egendomen borde bifallas. Styrelsen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte underställa denna fråga riksdagens prövning. Därest Andersson begagnade sig av hembuds rätten, borde varken kronan eller Andersson äga framställa fordrings-

anspråk på grund av det rörande egendomen nu gällande arrendeavtalet utom beträffande oguldna arrendeavgifter och skatter.

I likhet med domänstyrelsen anser jag, att arrendatorn av Ribbingshovs huvudgård Arvid Andersson torde vara förtjänt av att egendomen erbjudes honom med hembuds rätt. *Departements-
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Ribbingshov 2² (Ribbingshovs huvudgård) i Norra Vi socken av Östergötlands län må med ett saluvärde av 25,000 kronor försäljas jämlikt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. med tillträdes rätt för köpare den 14 mars 1936 samt med hembuds rätt jämlikt 9 § förordningen för Arvid Andersson;

ägande varken kronan eller Andersson, därest Andersson begagnar sin hembuds rätt och förvärvar egendomen, framställa fordringsanspråk gent emot varandra på grund av gällande arrendeavtal i fråga om ersättning för trädesbruk, höstplöjning, sådd eller husröta; och skall vid försäljningen därjämte iakttagas, att egendomen överlåtes i det skick, vari den vid tillträdet befinner sig, att i köpet ingå endast kronan tillhöriga, å egendomen befintliga byggnader och anläggningar, att vidare i köpet ingå dels elektriska ledningar från den å Ribbingshovs Herrgård belägna transformatorn till egendomens byggnader samt de i byggnaderna befintliga, kronan tillhöriga ledningar, dels ock den till arrendatorsbostad nu använda s. k. Östra flygeln å Ribbingshovs Herrgård med rätt för köparen att hava sistsagda byggnad avgiftsfritt kvarstående till den 14 mars 1956 och att till nämnda dag ävenledes avgiftsfritt disponera ägofigurerna nr 103 och 104 samt som utfartsväg använda ägofigur nr 105 och södra delen av ägofigur nr 115, allt enligt förenämnda karta, att köparen respekterar dels ett den 26 september 1932 upprättat kontrakt, varigenom jakträtten å Ribbingshovs delen av kronoparken Solebo utarrenderats för tiden till och med den 15 maj 1937, dels ock ett den 15 och 16 september 1932 upprättat kontrakt, varigenom Ribbingshovs Herrgård uthyrt till den 1 april 1952, i vad nämnda båda kontrakt röra den försälda egendomen, och att köparen betalar av kronan förskotterad kostnad för avstyckning med 920 kronor 23 öre.

Mellanängen nr 1 och Österängen nr 2 inom Jönköpings stad.

Stadsfullmäktige i Jönköping hava den 20 december 1934 beslutat låta såsom statskommunalt reservarbete utföra en ny förbindelseled Jönköping—Huskvarna genom anläggning av den å stadsplanen upptagna s. k. Sannegårdsvägen under villkor att Kungl. Maj:t beviljade 80 procent statsbidrag å kostnaden, beräknad till 653,000 kronor, för väganläggningen inom Jönköpings stad. Sedan Kungl. Maj:t den 31 december 1934 beviljat statsbidrag enligt angiven grund, har statens arbetslöshetskommission lämnat tillstånd till vägföretagets igångsättande såsom statskommunalt reservarbete.

I skrivelse den 14 februari 1935 har Jönköpings stads drätselkammare gjort framställning om att för stadens räkning få förvärva viss för väganläggningen erforderlig, kronan tillhörig mark.

Över drätselkammarens framställning har domänstyrelsen den 19 februari 1935 avgivit infortrat utlåtande.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande.

För vägen erfordras ett område om cirka 8,850 kvadratmeter av den under domänstyrelsens förvaltning ställda, inom Jönköpings stad belägna kronoegendomen Mellanängen nr 1 och Österängen nr 2, utarrenderad för tiden till den 14 mars 1938 mot en årlig avgäld av 7,500 kronor.

Genom framdragande av vägen kommer dessutom att från egendomens övriga jord avskiljas ett emellan den nya vägbanan och den gamla vägen Jönköping—Huskvarna liggande område om cirka 25,000 kvadratmeter.

Sedan staden i skrivelse den 18 januari 1935 till domänstyrelsen förklarat sig önska förvärva det till vägbanan erforderliga markområdet och jämväl vara villig, under förutsättning att kronan så påfordrade, inlösa det markområde om 25,000 kvadratmeter, som genom väganläggningen bleve avskilt, anmodade domänstyrelsen den 22 januari 1935 domänintendenten i Jönköpings län att söka träffa preliminär överenskommelse om ersättning och övriga villkor för markområdenas överlåtande till staden.

Efter förda underhandlingar med stadens delegerade framlades två i ett vid förhandlingar den 25 januari 1935 fört protokoll upptagna förslag till ifrågavarande markupplåtelse, det ena betecknat med *alternativ I* och av de delegerade förordat, innebärande att staden skulle förvärva såväl den mark, som erfordrades för själva väganläggningen, som ock det egendomen tillhörande, mellan den nya vägbanan och den gamla vägen liggande området, det andra, betecknat såsom *alternativ II*, innebärande att staden skulle förvärva allenast det förstnämnda av berörda områden.

Enligt alternativ I skulle staden för markupplåtelsen erlægga ett belopp av 46,350 kronor, därav för mark till själva vägbanan 8,850 kronor efter ett pris av 1 krona per kvadratmeter, och för det mellan de båda vägarna liggande området 37,500 kronor efter ett pris av 1 krona 50 öre per kvadratmeter.

Enligt alternativ II skulle staden dels såsom lösen för det till vägbanan erforderliga området erlægga ett belopp av 8,850 kronor, dels ock utgiva engångsersättning för intrång och skada med 1,000 kronor eller tillsammans 9,850 kronor.

Såsom ytterligare villkor föreslogs i båda fallen, att ersättningsbelopp för

förvärvat markområde skulle jämkas i förhållande till areal, som området vid en definitiv uppmätning av detsamma visade sig omfatta, att ersättningsbeloppen i dess helhet skulle erläggas, när marken av staden toges i anspråk för väganläggningen, att staden, alldenstund den nya vägbanan komme att skära det stamdike, som utgjorde avlopp för egendomens täckdikningssystem söder om nämnda väg, skulle på egen bekostnad anlägga fullgott avlopp från berörda stamdike på sådant sätt, att avloppet icke berördes av vägen, att staden skulle åtaga sig att i samband med väganläggningen utföra och bekosta erforderliga tillfartsvägar från den nya vägen till egendomens gården, samt att staden, med anledning av de rubbningar i nu gällande stadsplan som genom den nya vägen komme att uppstå, genom egen försorg och på egen bekostnad snarast möjligt skulle låta upprätta och fastställa nytt förslag till stadsplan, omfattande jämväl förslag till tomtindelning.

I skrivelsen den 14 februari 1935 har *Jönköpings stads drätselkammare* — med företeende av ett med egendomens arrendator träffat preliminärt avtal om ersättning för skada och intrång och med förmälan, dels att arbetet med den nya väganläggningen redan vore påbörjat, dels ock att drätselkammaren vid övervägande av de olika alternativa förslagen till markinlösen funnit det som alternativ II betecknade vara för staden att föredraga — å stadens vägnar anhållit att i första hand få förvärva det i detta alternativ till inlösen ifrågasatta området på de villkor, som i protokollet av den 25 januari 1935 funnes angivna för marköverlåtelsen ifråga.

Kronoegendomens arrendator *David Werthén* har förbundit sig, att utan ersättning från domänverket avstå från förenämnda områden.

Domänstyrelsen har ansett sig böra bestämt avstyrka en överlåtelse till staden enligt alternativ II av allenast det till vägbanan erforderliga markområdet från egendomen. Stadens förvärv borde omfatta jämväl det mellan den nya vägbanan och den gamla vägen liggande markområdet om cirka 25,000 kvadratmeter. Sistnämnda område angränsade staden tillhörig mark och inginge även i en för nämnda mark jämte närliggande områden upprättad stadsplan. Området komme att genom den nya vägbanans framdragande helt skiljas från kronoegendomens övriga markinnehav. Möjligheten för områdets användande för jordbruksändamål komme därigenom att i avsevärd grad försvåras, och hela egendomens arrendevärde komme till följd därav att i betydlig grad nedsättas, en nedsättning vilken knappast torde kunna kompenseras genom den föreslagna engångsersättningen för skada och intrång med 1,000 kronor. Såsom framginge av protokollet över de mellan domänintendenten och stadens delegerade förda förhandlingarna hade också de delegerade förordat, att staden skulle inlösa jämväl nu ifrågasvarande område, och i skrivelsen till domänstyrelsen den 18 januari 1935 hade staden förklarat sig villig härtill, därest så av kronan påfordrades. Att döma av ordalagen i skrivelsen den 14 februari 1935 syntes staden fortfarande stå fast vid detta sitt erbjudande.

Jag tillstyrker, att försäljning till Jönköpings stad sker av för ifrågasvarande väganläggning erforderlig mark. På skäl domänstyrelsen anfört synes uppenbart, att en försäljning enligt förenämnda alternativ I är för

Departement-
chefen.

kronan avgjort förmånligare än en försäljning enligt alternativ II. Något definitivt antagande av de i alternativ I angivna försäljningsvillkoren föreligger emellertid ej från stadens sida, och ytterligare förhandlingar i ämnet hava icke medhunnits. Då det är av vikt, att frågan vinner snar lösning, torde ärendet detta oaktat böra underställas riksdagen. Medgivande synes härvid böra utverkas till försäljning i huvudsaklig överensstämmelse med antingen alternativ I eller alternativ II. Det torde få bero på Kungl. Maj:t att träffa slutligt avgörande härutinnan; dock torde med hänsyn till vad nyss anförts i första hand böra eftersträvas, att försäljningen kommer till stånd på de i alternativ I angivna villkoren.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av den inom Jönköpings stad belägna kronoegendomen Mellanängen nr 1 och Österängen nr 2 visst markområde må enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande överlåtas till Jönköpings stad i huvudsaklig överensstämmelse med de i alternativ I eller alternativ II angivna grunder enligt förenämnda vid förhandlingar mellan domänintendenten och stadens delegerade den 25 januari 1935 förda protokoll.

6:o.

Hällungstad nr 2 i Göteborgs och Bohus län.

Kronoegendomen Hällungstad nr 1, Huset nr 1 och Kasen nr 1 om tillsammans 1 $\frac{1}{4}$ mantal jämte lägenheten Myren nr 1, ett torp, allt i Hede socken av Göteborgs och Bohus län, har varit utarrenderad från den 14 mars 1912 under en tid av 20 år mot en årlig avgäld av 1,800 kronor. I avvaktan på lösningen av frågan om egendomens disposition efter den 14 mars 1932, då nyssnämnda arrendeperiod utgick, har egendomen mot årskontrakt utarrenderats mot en avgäld av 800 kronor för tiden 14 mars 1932—14 mars 1933 och 400 kronor för vardera av arrendeåren 1933/1934 och 1934/1935. De i kronoegendomen ingående enheterna hava sammanlagts till en fastighet, vilken jämlikt kammarkollegii beslut den 30 november 1934 skall benämnas Hällungstad nr 2.

Kronojordstyckningssakkunniga hava under år 1929 besökt egendomen. Uppskattningsförrättning har hållits å egendomen den 4 december 1933.

Av handlingarna i ärendet, däribland en av R. T. C. Busck upprättad, av Ivar Hedén år 1908 rättad samt av distriktslantmätaren Johan Gunnarsson år 1929 kompletterad karta jämte beskrivning, inhämtas:

Kronoegendomen, belägen 47 kilometer från Uddevalla stad, 23 kilometer från Munkedals fabriksamhälle och 22 kilometer från Dingle station å Göteborg—Bohusbanan, ligger i ett sammanhängande skifte.

Egendomen omfattar 319.0870 hektar, därav 115.1560 hektar tomt och åker, 30.1890 hektar äng och 173.7420 hektar avrösningsjord.

Å egendomen finnas följande, av respektive innehavare bebyggda jord-

brukslägenheter: Kullen, brukare Anders Carlsson, Kasängen, brukare Albert Alfredsson, Kaserna, brukare Gustaf Olsson, Alekas, brukare Johan Sällström, samt Titten, brukare Carl Simonsson. Därjämte finnes å egendomen strax intill huvudgården ett tomtområde, »Skomakarns», bebyggt med ett Anna Johansson tillhörigt boningshus.

Innehavarna av jordbrukslägenheterna hava samtliga brukat sina innehav i mer än tio år.

Å egendomen varande, kronan tillhöriga hus äro med undantag av fähuset, som är i gott skick, synnerligen dåliga.

Åkerjorden är svag. Ängen, bestående av renar och bäckdalar samt igenlagda torp, användes uteslutande till bete, då egendomens egentliga betesmark är igenvuxen med ungskog och betet därå är klent. Skogsmarken är uppfylld av impediment.

Egendomen är taxeringsvärderad till 60,900 kronor, därav 56,600 kronor för inägor och 4,300 kronor för skogsmark jämte skog.

Dals—Ed—Rölanda elektriska distributionsförening har genom Kungl. Maj:ts resolution den 1 juli 1927 medgivits att hava elektrisk högspänningsledning över egendomen.

I likhet med *kronojordstyeckningssakkunniga* har *uppskattningsnämnden*, med hänsyn till egendomens avlägsna belägenhet, svaga jordbruk, klena byggnadsbestånd och dåliga skogsmark, ansett, att egendomen borde snarast försälas. Då emellertid innehavarna av de å egendomen befintliga jordbrukslägenheterna till nämnden framfört sina önskemål att få friköpa sina innehav med tillägg av ytterligare jord, har nämnden funnit lämpligt att uppstycka egendomen i ett flertal lotter, över vilka samtliga styckningslotter, till antalet åtta, särskilda kartor upprättats av distriktslantmätaren Gunnar Tydén.

De utlagda lotterna äro samtliga jordbrukslotter, lotterna I och II utlagda i två skiften. Lotten Ia är obebyggd.

Försäljningslotternas arealer och saluvärden framgå av följande tabell.

Försäljningslott nr	Innehavare	Areal i hektar				Saluvärde i kr.		Arrendevärde i kronor
		åker	äng	avrösningsjord	summa	summa	därav för skog och skogsmark	
I huvudgården		57.6970	17.8880	74.5160	150.0990	35,000	7,200	1,050
Ia obebyggd		—	0.1420	4.2110	4.3530	1,200		
II »Kullen»	Anders S. Carlsson	12.9270	1.1290	17.8230	31.3780	6,370	2,200	250
III		0.6250	1.2250	7.3960	9.7460	900	270	15
IV »Kasängen»	Albert Alfredsson	15.6440	3.0410	13.9680	32.6480	6,630	1,000	270
V »Kaserna»	Gustaf Olsson	4.9210	0.7480	14.1160	19.7850	3,400	1,600	140
VI »Alekas»	Johan Sällström	14.0680	4.1360	25.0280	43.2270	7,030	2,400	280
VII »Titten»	Carl Simonsson	9.2780	1.8820	16.6890	27.8500	2,900	1,300	120
	Summa	115.1560	30.1880	173.7420	319.0870	63,430	15,970	2,125

Samtliga värderingar äro verkställda under förutsättning, att arrendatorn överlämnar lotterna i det skick, vari de på grund av stadgandena i det om egendomen gällande arrendekontraktet skola av honom överlätas.

Nämnden har föreslagit, att lotten I eller huvudgården, då egendomen av nuvarande arrendatorn icke innehafts längre tid än från den 14 mars 1929, skulle försäljas å offentlig auktion jämlikt 15 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., att lotterna II samt IV—VII skulle hembjudas respektive innehavare jämlikt 9 § 2 mom. i samma förordning, samt att lotterna Ia och III skulle jämlikt berörda förordnings stadgande i 11 § hembjudas, den förstnämnda till Alfred Andersson och den senare till Hans J. Johansson. Andersson och Johansson vore ägare till lotterna angränsande jordbruk om respektive 8 och 5 hektar åker, vilka vore i behov av utökning.

Samtliga av nämnden till erhållande av hembud föreslagna personer hava förklarat sig villiga att till av nämnden åsatta saluvärden inköpa lotterna.

Vid försäljning av lotten I skulle Anna Johansson såsom ägare av det å tomtområdet »Skomakarns» belägna boningshuset tillförsäkras rätt att under sin livstid utan avgift hava boningshuset kvarstående, varvid då jämväl borde följa rätt för henne att begagna den området angränsande vägen fram till allmänna landsvägen.

Vid försäljningarna skulle därjämte tillförsäkras rätt till väg för lotten I över lotterna II, IV, V, VI och VII; för lotten II över lotterna I, V och VI; för lotten III över lotten II; för lotten IV över lotten I; för lotten V över lotterna I och VI; för lotten VI över lotten I och för lotten VII över lotten I.

I den mån kronan ägde del i de lotterna II och IV angränsande enskilda vägar, borde berörda lotter ävensom lotten III erhålla rätt till del i nämnda vägar.

Köparna av lotterna I, Ia och II borde i blivande köpekontrakt tillförbindas att respektera förut berörda, Dals—Ed—Rölanda elektriska distributionsförening u. p. a. medgivna rätt att hava elektriska kraftledningar framdragna över egendomen.

Nämnden har i övrigt icke funnit skäl föreskriva särskilda försäljningsvillkor eller återköpsrätt för kronan. Skulle föreskrifter härutinnan likväl anses böra ifrågakomma, har nämnden ansett, att saluvärdena borde nedsättas med 15 procent.

Överjägmästaren har icke haft något att erinra mot nämndens dispositionsförslag.

Överlantmätaren har förklarat hinder för avstyckning i enlighet med förslaget icke möta. Innan avstyckningen verkställdes, borde dock de i kronoegendomen ingående enheterna sammanföras till en fastighet.

Domänstyrelsen har med utlåtande den 11 augusti 1934 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anført, att styrelsen biträdde det av nämnden framlagda förslaget till egendomens uppdelning och försäljning. Mot de av nämnden försäljningslotterna åsatta saluvärdena hade styrelsen ingen erinran. Lotterna borde upplåtas med full och oinskränkt äganderätt, därvid lotten I borde försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande, lotterna II, IV—VII hembjudas respektive innehavare samt lotterna Ia och III upplåtas med hembudsrätt för ägarna av de lot-

terna angränsande småbruken. Lotterna borde säljas lotten I med tillträdesrätt den 14 mars 1936 och övriga lotter med tillträdesrätt räknad från den 14 mars 1935. Vid försäljningarna borde respektive lotter tillförsäkras rätt till vägar i enlighet med vad nyss angivits, varjämte köparna av lotterna I, Ia och II borde tillförbindas i blivande köpekontrakt att respektera förberörda distributionsförenings rätt att över lotterna hava framdragna kraftledningnar.

Med skrivelse den 22 januari 1935 har domänstyrelsen sedermera överlämnat en framställning från Hans J. Johanssons son Oskar Johansson vari denne anhållit, att, då han numera av sin fader inköpt $\frac{1}{64}$ mantal Långön Nedre, hembudsrätten till lotten nr III måtte å honom överlätas, vilken framställning biträts av Hans J. Johansson. *Domänintendenten* och *domänstyrelsen* hava förklarat sig icke hava något att erinra emot bifall till framställningen.

Jag biträder det av domänstyrelsen tillstyrkta försäljningsförslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *Departements-
chefen.*

att kronoegendomen Hällungstad nr 2 i Hede socken av Göteborgs och Bohus län må försäljas i förenämnda med I, Ia, II—VII betecknade lotter med förut angivna arealer och saluvärden

lotten I med tillträde den 14 mars 1936 jämlikt 15 § förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. till den högstbjudande å offentlig auktion;

lotterna II och IV—VII med tillträdesrätt räknad från den 14 mars 1935 jämlikt 9 § nyssnämnda förordning med hembuds rätt för Anders S. Carlsson till lotten II, Albert Alfredsson till lotten IV, Gustaf Olsson till lotten V, Johan Sällström till lotten VI och Carl Simonsson till lotten VII samt

lotterna Ia och III likaledes med tillträdesrätt räknad från den 14 mars 1935 jämlikt 11 § samma förordning med hembuds rätt för Alfred Andersson till lotten Ia och för Oskar Johansson till lotten III;

skolande *dcls* vid försäljningen av lotten I Anna Johansson tillförsäkras rätt att under sin livstid utan avgäld innehava det med henne tillhörigt boningshus bebyggda tomtområdet, s. k. Skomakarns, ävensom rätt att begagna den området angränsande vägen fram till allmänna landsvägen, samt vid försäljningarna av lotterna I, Ia och II köparna i blivande köpekontrakt tillförbindas att respektera den Dals—Ed—Rölanda

elektriska distributionsförening medgivna rätt att hava elektriska kraftledningar framdragna över egendomen,

dels ock vid försäljningarna i övrigt iakttagas, att rätt till väg tillförsäkras lotten I över lotterna II, IV, V, VI och VII, lotten II över lotterna I, V och VI, lotten III över lotten II, lotten IV över lotten I, lotten V över lotterna I och VI, lotten VI över lotten I samt lotten VII över lotten I, samt att, i den mån kronan äger del i lotterna II och IV angränsande enskilda vägar, sistberörda lotter ävensom lotten III erhålla rätt till del i nämnda vägar.

7:o.

Halleby nr 2 i Göteborgs och Bohus län.

Kronoegendomen Halleby nr 2 i Jörlanda socken av Göteborgs och Bohus län, som bildats genom sammanläggning av 1 mantal Halleby nr 1, $\frac{1}{2}$ mantal Jörland nr 1 och $\frac{1}{2}$ mantal Åker nr 1, är genom domänstyrelsens den 31 juli 1914 utfärdade kontrakt utarrenderad för en tid av tjugu år till den 14 mars 1935 mot en årlig avgäld av 2,000 kronor. Domänstyrelsen har enligt uppgift föranstaltat om egendomens fortsatta utarrendering till den 14 mars 1936.

Kronojordstyeckningssakkunniga hava under år 1930 besiktigtat egendomen.

Uppskattningsförrättning har hållits å egendomen under år 1933.

Av handlingarna i ärendet, däribland det vid förrättningen förda instrumentet, samt en av distriktslantmätaren Rich. Olsson år 1932 kopierad och kompletterad karta över egendomen jämte tillhörande beskrivning, inhämtas bland annat.

Kronoegendomen, förlagd i ett skifte, är belägen 3 kilometer från Jörlanda station å Göteborgs—Bohusbanan, som genomlöper egendomens nordöstra del. Egendomen innehåller en areal av 116.7140 hektar, därav 63.7540 hektar tomt och åker, 7.5240 hektar äng och 45.4360 hektar avrösningsjord.

Egendomens åkerjord är av växlande natur. Sålunda förekommer såväl styv lera på lerbotten av god beskaffenhet som ock sämre lera med ringa mullhalt på botten av gullera tillika med mullblandad sandjord på grusbotten. Ängen utgöres av bäcksläntor samt åkerrenar. Betesmarken är uppfylld av berg. Skogsmarken är obetydlig och skogstillgången synnerligen liten. Av kronans å egendomen befintliga byggnader äro boningshus och statarbyggnad i gott stånd, övriga hus dåliga och i behov av ombyggnad.

Å egendomen finnas lägenheterna Kvarntorpet och Myren. Den förra lägenheten innehaves sedan 26 år av Carl Samuelsson och den senare av

Anders Niklasson, vilken innehåft lägenheten i mer än 40 år. De å lägenheterna uppförda byggnaderna tillhöra respektive innehavare.

Egendomen har ej del i samfällighet. Egendomen äger hälften av vatten och grund utanför dess strand i den egendomen i norr och nordost begränsande Jörlandaån. I den norr om lägenheten Kvarntorpet varande delen av nämnda å finnes ett mindre fall, vari egendomen sålunda jämväl äger hälften. Viss del av fallet och vattenområdet å andra sidan av denna sträcka av ån torde tillhöra den jämväl i kronans ägo varande, i Jörlanda socken belägna egendomen 311/312 mantal Källsby Nedra nr 1. I fallet, vilket utbyggt, är inmonterad en 18 hästkrafters turbin, som driver en innehavaren av lägenheten Kvarntorpet tillhörig, mindre mjölkvarn.

Järnvägsstyrelsen har genom Kungl. Maj:ts brev den 10 augusti 1906 medgivits rätt att för järnvägsdriften taga vatten ur Jörlandaån.

Elektriska kraftledningar äro framdragna över egendomen av Jörlanda elektriska distributionsförening.

Uppskattningsnämnden har med hänsyn till det dåliga skick, vari större delen av de kronan tillhöriga, å egendomen varande byggnaderna befunno sig, anslutit sig till ett av kronojordstyckningsakkunniga den 31 december 1931 gjort uttalande att egendomen borde försäljas.

Då innehavarna av lägenheterna Kvarntorpet och Myren hos nämnden gjort framställning att få friköpa sina lägenheter och dessutom ett flertal andra personer anhållit att få förvärva större eller mindre områden av egendomen, har nämnden förordat försäljning av egendomen, uppdelad i ett flertal lotter.

Styckningslotterna, 11 till antalet, av vilka en skulle utgöra huvudgården, hava å kartan inlagts med röda gränslinjer samt betecknats med I, Ia, II—X.

Lotternas arealer och saluvärden framgå av följande tabell.

	Åker	Äng	Avrösningsjord	Summa	Arrendevärde	Saluvärde	Därav för skogsmark och skog
I huvudgården	37.2240	2.1480	35.7500	75.1170	1,300	41,400	900
I a	6.9500	1.0690	0.1220	8.1410	150	7,600	25
II Kvarntorpet	4.8260	1.9940	0.0740	6.8940	230	8,300	(vattenrätt 2,500)
III	—	0.2080	—	0.2080	5	200	
IV	1.6870	0.6580	—	2.3450	50	2,000	
V	1.6290	0.1010	—	1.7300	50	1,900	
VI	1.1500	—	0.5000	1.6500	40	1,600	
VII	9.1120	1.2740	2.6040	12.9900	150	7,100	500
VIII	0.9460	0.0700	0.3840	1.4000	15	500	
IX	0.7800	—	5.4640	6.1940	15	1,200	800
X	—	—	0.5500	0.5500	5	250	

I saluvärdet för lotten II, Kvarntorpet, ingår förutom värdet av den egendomen tillhörande delen av vattenfallet jämte vatten och grund utanför lotten, även värdet av den del av nämnda fall, som tillhör kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 och av uppskattningsnämnden ansedd utgörande

$\frac{1}{4}$ av fallet och området. Denna andel i fallet har uppskattningsnämnden föreslagit skola sammanläggas med och ingå i försäljningen av Kvarntorpslotten.

Lotten I skulle enligt uppskattningsnämndens förslag hembjudas egendomens nuvarande arrendator Otto A. Niklasson, vilken sedan år 1917 innehaft egendomen å arrende, samt lotten Ia försäljas till dennes döttrar, Olga och Alma Ydenius.

Innehavaren av lägenheten Kvarntorpet, Carl Samuelsson, skulle tillerkännas hembud till den nämnda lägenhet omfattande lotten II.

Lotten III skulle försäljas till Jörlanda kommun, som önskade förvärva lotten till avstjälpningsplats för avskräde från kommunens närbelägna kyrkogård.

Lotterna IV, V och VII, den förstnämnda utlagd i två skiften, skulle hembjudas ägare av lotterna angränsande mindre jordbruk för sammanläggning med och utökning av dessa jordbruk. Lotten IV skulle därvid försäljas till John Gustafsson, ägare av jordbrukslägenhet om 1.7 hektar åker, lotten V till Anders Larsson, ägare av lägenheten Smedtorpet med en åkerareal av omkring 1 hektar, och lotten VII till John Johansson, ägare av lägenheten Smutten om likaledes cirka 1 hektar åker.

Lotten VI skulle hembjudas Ernst Olsson, som för vinnande av utrymme begärt att få förvärva nämnda lott. Olsson ägde ett jordbruk om 8 hektar åker, vars åbyggnader voro belägna omedelbart intill kronoegendomens gräns.

Lotten VIII skulle hembjudas Agda och Charlotta Åström, ägare av en bostadslägenhet, vilken genom utökning av ifrågavarande lott skulle komma att bilda ett mindre jordbruk.

Hembud skulle vidare tillerkännas innehavaren av lägenheten Myren, Anders Niklasson, å den lägenheten omfattande lotten IX, och slutligen skulle lotten X hembjudas Albert Edvardsson, ägare av en jordbrukslott om cirka $1\frac{1}{2}$ hektar för erhållande av byggnadstomt. De till köpare föreslagna personerna hava förklarat sig icke hava något att erinra mot respektive saluvärden.

Samtliga lotter hava saluvärderats under förutsättning att fastigheterna överlåtes i det skick, vari de på grund av bestämmelserna i det om egendomen gällande arrendekontrakt skulle av arrendatorn överlämnas.

Ifråga om samtliga föreslagna försäljningar har nämnden icke funnit skäl föreslå föreskrivande av särskilda villkor rörande lotternas användning eller om återköpsrätt. Därest föreskrifter härutinnan skulle anses erforderliga, ansåg nämnden att saluvärdena å lotterna borde nedsättas med 15 procent.

Enligt nämndens förslag skulle lotten I säljas med rätt till väg över lotterna VII och VIII samt med förbehåll för nämnda båda lotter ävensom för lotterna IX och X att taga väg över lotten ifråga. Lotten VII skulle säljas med rätt till väg över lotten I samt med förbehåll för, förutom lotten I, lotterna VIII, IX och X att taga väg över lotten. Lotten VIII skulle säljas med rätt till väg över lotterna I och VII samt med förbehåll för, förutom lotten I, lotten X att taga väg över lotten. Lotten IX skulle säljas med rätt till väg över lotterna I och VII och lotten X säljas med liknande rätt beträffande lotterna I, VII och VIII. Lotten IV skulle äga rätt att begagna den lotten i norr begränsande enskilda vägen samt att begagna järnvägsövergången för åtkomst av det öster om järnvägen liggande, lotten tillhörande markområdet i den mån kronan ägde rätt till sådan järnvägsövergång. Lotten VI skulle i den mån kronan ägde

del i den lotten angränsande enskilda vägen tillerkänns del i samma väg. Köpare av lotten II skulle medgivas rätt att uppdämma vattnet i Jörlandaån till samma höjd som den i ån belintliga dammbyggnaden, och skulle i samband därmed kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 belastas med servitut i berört hänseende till förmån för lotten II. Slutligen skulle köpare av lotter, i den mån lotterna berördes av Jörlanda elektriska distributionsförenings över egendomen framdragna elektriska ledningar, vara skyldiga att respektera föreningens rätt att hava ledningarna kvarstående.

Överjägmästaren har biträtt försäljningsförslaget.

Vattenfallsstyrelsen har icke haft något att erinra mot försäljning till åsatt värde av kronan tillkommande rätt till vatten och grund i Jörlandaån.

Överlantmätaren har förklarat hinder icke möta för avstyckning av de till försäljning föreslagna lotterna. Dock kunde icke, enligt vad överlantmätaren meddelat, uppskattningsnämndens förslag att vid avstyckning av Kvarntorpslotten från egendomen med nämnda lott utan vidare sammanlägga det kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 tillhörande vattenområdet i Jörlandaån lagligen realiserar. Hinder föreläge emellertid icke att till särskild fastighet från Källsby Nedra nr 1 avstycka dithörande vattenområde eller del därav med eller utan landområde (utmål). För uppdämning skull och för erforderligt dammfäste syntes det dock överlantmätaren vara klokast att låta lämpligt område å land ingå i sistberörda avstyckning. Den på sådant sätt bildade fastigheten å kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 kunde givetvis försäljas samtidigt med överlåtelsen av Kvarntorpslotten.

Sedan *domänintendenten* av domänstyrelsen anmodats att med anledning av de utav överlantmätaren gjorda påpekanden vidtagna erforderliga jämkningar såväl ifråga om ett av uppskattningsnämnden till styrelsen ingivet försäljningsförslag beträffande kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 som ock saluvärdet å Kvarntorpslotten, har domänintendenten i yttrande den 19 november 1934 förordat, att visst av honom å en över kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 år 1932 av distriktslantmätaren Rich. Olsson upprättad karta med röd gränslinje utmärkt strandområde utefter Jörlandaån skulle med utanför liggande vattenområde avsättas såsom särskild styckningslott. Lotten hade av domänintendenten saluvärderats till 900 kronor, därav 800 kronor för vattenrätten. Saluvärdet å Kvarntorpslotten, i vilket värde enligt uppskattningsinstrumentet värdet å den kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 tillkommande andelen i vattenfallet beräknats ingå, skulle till följd härav jämkas från 8,300 kronor till 7,500 kronor.

Med skrivelse den 22 december 1934 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning, och har styrelsen därvid anfört, att styrelsen biträdde det av uppskattningsnämnden framlagda förslaget till egendomens uppdelning och försäljning. Mot de av nämnden lotterna åsatta saluvärdena hade styrelsen intet att erinra. Dock borde saluvärdet å lotten II eller Kvarntorpet av skäl, som förut omförmäls, jämkas till det av domänintendenten föreslagna beloppet 7,500 kronor.

Lotterna borde upplåtas med full och oinskränkt äganderätt. Lotterna Ia och III borde därvid försäljas till de av uppskattningsnämnden föreslagna köparna, respektive sysfrarna Ydenius och Jörlanda kommun. Kö-

peskillingen för lotten III borde erläggas kontant. I fråga om erläggandet av köpeskillingen för lotten Ia torde stadgandena i 21 § och 22 § B i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. äga tillämpning. Beträffande försäljning av bägge lotterna torde i övrigt stadgandena i berörda förordning i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Lotterna I, II, IV, V, VI, VII, VIII, IX och X borde upplåtas i enlighet med bestämmelserna i samma förordning med hembuds rätt

jämlikt 9 § för Otto A. Niklasson å lotten I, för Carl Samuelsson å lotten II och för Anders Niklasson å lotten IX samt

jämlikt 11 § för John Gustafsson å lotten IV, för Anders Larsson å lotten V, för Ernst Olsson å lotten VI, för John Johansson å lotten VII, för Agda och Charlotta Åström å lotten VIII och för Albert Edvardsson å lotten X.

Lotterna borde försälas med de rättigheter och förbehåll ifråga om vägar m. m., som av uppskattningsnämnden förordats och förut angivits.

Den av nämnden föreslagna servitutsrätten å kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 till förmån för lotten II eller Kvarntorpet ifråga om uppdämningsrätt funne styrelsen icke erforderlig. Styrelsen ansåge sig böra i detta sammanhang meddela, att styrelsen hade för avsikt att till Kungl. Maj:t ingå med framställning om försäljning av kronoegendomen Källsby Nedra nr 1, uppdelad i olika lotter, bland dessa nyssnämnda vattenområde med utmål, samt att styrelsen därvid komme att hemställa om försäljning av denna lott till innehavaren av Kvarntorpslotten, Carl Samuelsson.

Departements-
chefen.

Jag har intet att erinra mot domänstyrelsens förslag till disposition av egendomen Halleby nr 2. Vad angår försäljningen av den till kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 hörande delen av vattenfallet i Jörlandaån torde jag få anmäla denna fråga under nästföljande punkt.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen 2 mantal Halleby nr 2 i Jörlanda socken av Göteborgs och Bohus län må, i enlighet med det av uppskattningsnämnden framlagda dispositionsförslaget, försälas i de å den i ärendet företedda, av distriktslantmätaren Rich. Olsson över egendomen upprättade kartan med röda gränslinjer utmärkta och med I, I a, II—X betecknade lotterna med de arealer och saluvärden, som i förenämnda förslag angivas, dock beträffande lotten II eller Kvarntorpslotten med ett till 7,500 kronor nedsatt saluvärde,

lotten I a till Olga och Alma Ydenius och lotten III till Jörlanda kommun samt lotterna I, II, IV—X

enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. med hembuds rätt

j ä m l i k t 9 § för Otto A. Niklasson å lotten I, för Carl Samuelsson å lotten II och för Anders Niklasson å lotten IX samt

j ä m l i k t 11 § för John Gustafsson å lotten IV, Anders Larsson å lotten V, Ernst Olsson å lotten VI, John Johansson å lotten VII, Agda och Charlotta Åström å lotten VIII och Albert Edvardsson å lotten X;

skolande vid försäljningarna iakttagas, i fråga om samtliga lotter, att de försäljas med tillträdesrätt den 14 mars 1936 i det skick, vari de av vederbörande arrendator skola jämlikt bestämmelserna i gällande arrendekontrakt överlämnas, samt att köpare av lotter, vilka beröras av de utav Jörlanda distributionsförening över egendomen framdragna kraftledning, skola i blivande köpekontrakt tillförbindas att respektera distributionsföreningens rätt att hava ledningarna kvarstående, ifråga om lotterna Ia och III, att köpskillingen skall erläggas för den förstnämnda i enlighet med bestämmelserna i 21 § och 22 § B i 1929 års förordning samt för den sistnämnda kontant vid tillträdet, ävensom att i övrigt i fråga om försäljningen av dessa båda lotter bestämmelserna i berörda förordning skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse, i fråga om lotterna Ia, II, III och IV, att de försäljas med kronan för egendomen tillhörande rätt till vatten och grund utanför respektive områden, samt att köpare av dessa lotter i blivande köpekontrakt skola tillförbindas respektera den åt järnvägsstyrelsen genom Kungl. Maj:ts brev den 10 augusti 1906 medgivna rätt att för järnvägsdrift taga vatten ur Jörlandaån, i fråga om lotten I, att den säljes med rätt till väg över lotterna VII och VIII samt med förbehåll om rätt för dessa båda lotter ävensom för lotterna IX och X att taga väg över lotten, i fråga om lotten IV, att den äger rätt att begagna den lotten i norr begränsande enskilda vägen ävensom järnvägsövergången för åtkomst av det öster om järnvägen liggande, lotten tillhörande markområdet, i den mån kronan äger rätt till sådan övergång, i fråga om lotten VI, att den, i den mån kronan äger del i den lotten angränsande enskilda vägen, tillerkännes rätt till sam-

ma väg, i fråga om lotten VII, att den säljes med rätt till väg över lotten I, samt med förbehåll om rätt för, förutom lotten I, lotterna VIII, IX och X att taga väg över lotten, i fråga om lotten VIII, att den säljes med rätt till väg över lotterna I och VII samt med förbehåll om rätt för, förutom lotten I, lotten X att taga väg över lotten, ifråga om lotten IX, att den säljes med rätt till väg över lotterna I och VII, ifråga om lotten X, att den säljes med rätt till väg över lotterna I, VII och VIII samt att, därest Otto A. Niklasson kommer att förvärva lotten I, i köpehandlingen om denna lott skall inryckas bestämmelse, att såväl köparen som kronan skola avstå från dem jämlikt gällande arrendekontrakt om egendomen tillkommande rättigheter ifråga om ersättning för höstplöjning, trädesbruk, sådd och husröta.

8:o.

Källsby Nedra nr 1 i Göteborgs och Bohus län.

Kronoegendomen ^{311/312} mantal Källsby Nedra nr 1 i Jörlanda socken av Göteborgs och Bohus län är genom domänstyrelsens den 6 november 1914 utfärdade kontrakt utarrenderat för tiden 14 mars 1915—14 mars 1935 mot en årlig avgäld av 700 kronor.

Kronojordstyckningssakkunniga hava under år 1930 besiktigat egendomen. Uppskattningsförrättning har hållits å egendomen under år 1933.

Av handlingarna i ärendet, däribland det vid uppskattningsförrättningen förda instrumentet samt en av distriktslantmätaren Rich. Olsson år 1932 kopierad och kompletterad karta med beskrivning, inhämtas bland annat:

Uppskattningsnämnden har i protokoll, fört vid en år 1933 hållen förrättning å kronoegendomen 2 mantal Halleby nr 2 i Jörlanda socken uppgivit, att kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 jämte kronoegendomen Halleby hade del i den Källsby Nedra nr 1 i sydväst begränsande Jörlandaån på det sätt, att kronoegendomen Halleby ägde halva vattenfallet i ån, kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 hälften av Kjällsby bys andel i fallet samt två enskilda jordägare återstoden. Kronan skulle alltså disponera sammanlagt $\frac{3}{4}$ av vattenfallet.

Uppskattningsnämnden har, i anslutning till ett av kronojordstyckningssakkunniga den 31 december 1930 gjort uttalande om disposition av egendomen Källsby Nedra nr 1, förordat försäljning av egendomen i åtta olika lotter. Kronans andel i vattenfallet vid Jörlandaån har nämnden, på sätt redan under nästföregående punkt nämnts, föreslagit skola medfölja vid försäljning av lotten II, Kvarntorpet, å kronoegendomen Halleby nr 2. Ifrågavarande kronan för Halleby nr 2 och Källsby Nedra nr 1 tillhörande andel har av nämnden åsatts ett gemensamt saluvärde av 2,500 kronor.

Överlantmätaren har på framställning av domänstyrelsen verkställt utredning rörande egendomens rätt till vatten och grund i Jörlandaån. Enligt utredningen hade Källsby by genom ett den 21 maj 1792 fastställt storskifte uppdelats i två lotter, varav den ena tillskiftades kronohemmanet 1 mantal Källsby Nedra nr 1 och den andra skattehemmanet 1 mantal Källsby Övra nr 2. I en vid storskifteshandlingarna fogad av kronombud och delägare den 9 maj 1791 underskriven förening hade överenskommits, bland annat, följande: »8:o) Qvarnen äga båda hemmanens brukare gemensamt och innehafva de nu under 1 tak 2:ne par stenar, hvardera hemmans åboer 1 par, så skall det ock förblifva.» Å storskifteskartan vore en kvarnbyggnad utmärkt i ån, med längdriktning efter ån och till läget nära överensstämmande med den byggnad, som utmärkts å en av distriktslantmätaren Olsson år 1932 kopierad och kompletterad karta över Halleby, Jörland och Åker. Stranden vore i delningsbeskrivningen till storskiftet redovisad till kronoegendomen Källsby. De till skifteslaget hörande vattenområdena, vare sig i Jörlandaån eller annorstädes, vore i övrigt icke omnämnda i storskifteshandlingarna. Jämlikt rådande rättspraxis torde därför, enligt överlantmätarens åsikt, få anses, att vattenområdet skiftats med stranden och att alltså till 1 mantal Källsby Nedra nr 1 hörde den del av Jörlandaån, som fölle inom dess gränser, dock med servitutsrätt för 1 mantal Källsby Övra nr 2 att utnyttja vattenfallet för mäld med ett par kvarnstenar. — Nämndens förslag att sammanlagga egendomens vattenområde med lotten II eller Kvarntorpet å kronoegendomen Halleby nr 2 funne överlantmätaren icke vara lagligen genomförbart. Hinder mötte däremot icke, att såsom särskild fastighet från kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 avstycka dithörande vattenområde eller del därav med eller utan landområde (utmål). För uppdamnings skull och för erforderligt landfäste ansåge överlantmätaren det dock vara klokast att låta lämpligt område å land ingå i avstyckningen. Den på så sätt bildade fastigheten kunde givetvis upplåtas samtidigt med upplåtelsen av Kvarntorpet.

I anledning av överlantmätarens yttrande har *domänintendenten* meddelat, att han å den över kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 upprättade kartan inlagt en med Ia betecknad styckningslott, utgörande ett mindre, 0,1300 hektar omfattande område av den utav uppskattningsnämnden föreslagna lotten I eller huvudgårdslotten utefter Jörlandaån jämte vattenområde. Värdet av denna styckningslott har domänintendenten, som dock i likhet med uppskattningsnämnden utgått från att kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 endast ägde hälften av det å dess sida varande vattenfallet, uppskattat till 900 kronor, därav 800 kronor för vattenrätten. Värdet av den kronoegendomen Halleby nr 2 tillhörande, i Kvarntorpslotten ingående rätten till vatten och grund i nämnda å har han till följd därav nedsatt från 2,500 kronor till 1,700 kronor, varjämte han verkställt en jämkning i fråga om areal och saluvärde av lotten I eller huvudgårdslotten å kronoegendomen Källsby nr 1.

Den nya lotten Ia har domänintendenten föreslagit skulle säljas till innehavaren av Kvarntorpslotten å kronoegendomen Halleby nr 2, Carl Samuelsson. Vid försäljningen skulle lotten tillerkännas rätt till väg över lotten I samt del i den enskilda väg, som genomlöpte samma lott, i den mån kronan kunde äga rätt till vägen ifråga.

Med skrivelse den 22 december 1934 har *domänstyrelsen* underställt Kungl. Maj:ts prövning, bland annat, frågan om försäljning av lotten Ia

och har styrelsen därvid anfört, att styrelsen, med hänsyn till vad domänintendenten upplyst rörande förutsättningen för uppskattningen av saluvärdet av den nytillkomna lotten I a, funne, att detta värde borde höjas från 900 kronor till 1,700 kronor, därav 100 kronor för markområdet. Lotten borde försäljas till innehavaren av Kvarntorpslotten å kronoegendomen Halleby nr 2, Carl Samuelsson. Försäljningen av lotten borde ske enligt 9 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.

Lotten borde i så fall försäljas med tillträdesrätt den 14 mars 1936 samt med den lotten jämlikt 1792 års skifte åvilande servitutsrätten till förmån för 1 mantal Källsby Övra nr 2 att utnyttja vattenfallet för mäld med ett par kvarnstenar.

Lotten borde vid försäljningen tillerkännas rätt till väg över huvudgårdslotten I ävensom rätt till del i den över nämnda lott förande enskilda vägen i den mån kronan ägde rätt till del i samma väg, varjämte rätt till dämning av vattnet i Jörlandaån till höjd, motsvarande i densamma uppförd dammbyggnad, genom läggande av servitut å lotten I borde tillförsäkras lotten I a.

Vidare borde i blivande köpekontrakt köpare av lotten I a tillförbindas att respektera den järnvägsstyrelsen genom Kungl. Maj:ts brev den 10 maj 1906 medgivna rätt att för järnvägsdrift taga vatten ur Jörlandaån.

Lantmäteristyrelsen har — såvitt angår försäljningen av den till Källsby Nedra nr 1 hörande vattenrätten i Jörlandaån — i infordrat utlåtande den 15 februari 1935 anfört i huvudsak följande.

Huruvida till ett skifteslag hörande vatten och grund efter skifteslaget övergångna skiften fortfarande vore en skiftesdelägarnas gemensamma tillhörighet eller delats mellan dem vore ytterst beroende av vattenområdenas behandling vid sagda skiften. Till skifteslaget räknades därvid dels de vattenområden, som vore i sin helhet belägna inom dess gränser, dels ock den del av skifteslaget angränsande vatten, som enligt reglerna i 12 kap. 4 § jordabalken tillhörde detsamma. Enligt gällande rättspraxis ansåges vattenområde efter skifte icke vara samfällt för skiftesdelägarna med mindre det uttryckligen undantagits för gemensamt behov. Hade vattenområdet ej alls omnämnts i skifteshandlingarna, ansåges detsamma vara genom skiftet fördelat och tillhöra strandägarna enligt samma regler som gällde för primärt skifteslag.

Såvitt nu vore ifråga utgjorde Jörlandaån gräns mellan de tre skifteslagen Halleby å ena sidan och Källsby och Törreby å den andra. Gränsen i ån mellan dessa skifteslag, vilken gräns icke blivit i laga ordning bestämd, torde enligt reglerna i 12 kap. 4 § jordabalken sammanfalla med åns mittlinje. Till vart och ett av de tre skifteslagen hörde alltså bestämd del av Jörlandaån.

Kronoegendomen Halleby nr 2 utgjorde, såvitt i styrelsens arkiv kunnat utrönas, i inägorna, vilka angränsade ån, ensam skifteslag för sig, som icke varit föremål för någon fastställd lantmäteriförrättning. Någon ovisshet om äganderätten till den till Halleby hörande delen av Jörlandaån, torde därför icke kunna anses råda. Samma del av ån kunde alltså vid nu ifrågasatta försäljning av egendomen disponeras på sätt

i ärendet föreslagits. I varje försäljningslott kunde vid blivande avstyckning intagas den utanför densamma liggande delen av ån.

Enligt vad styrelsen inhämtat torde det icke hava funnits någon skattlagd kvarn inom Källsby by. Den till Källsby by hörande kvarnen torde hava använts endast till husbehov.

Efter 1792 års storskifte syntes kronohemmanet Källsby Nedra icke hava varit föremål för någon lantmåteriförrättning som faststälts. Källsby Övra däremot hade varit föremål för storskifte å inägorna år 1815 och laga skifte å alla ägorna, vilket senare skifte faststälts den 26 april 1833. Vid båda dessa förrättningar syntes ån icke hava ingått i delningarna eller blivit särskild redovisad. Ej heller finnes något som antydde, huruvida vattnet ansåges delat eller ej genom 1792 års storskifte.

Den rörande skiftesförhållandena inom Källsby skifteslag verkställda utredningen torde giva vid handen, att inom skifteslaget helt liggande vattenområden liksom ock till samma skifteslag hörande delar av Saltsjön samt Jörlandaån, utom vad anginge den del av ån som upptoges av ifrågavarande vattenfall, vore genom storskiftet delade med stränderna.

Av storskifteshandlingarna torde framgå, att kvarnen före storskiftet varit gemensam för de båda hemmanen till lika delar. Härmed syntes icke kunna förstås annat än att hemmanen hade lika del i fallet liksom i skifteslagets ägor och övriga tillhörigheter. Bestämmelserna vid storskiftet rörande kvarnen torde, enligt styrelsens mening, innebära att sagda samfällighet i kvarn och vattenfall skulle efter storskiftet förbli. Överlantmätarens tolkning innebure, att skattehemmanet genom storskiftet skulle bibehållas blott vid den grad av nyttjanderätt till fallet, som vid storskiftet varit rådande, men att kronohemmanet endast med sagda inskränkning skulle erhålla hela fallet. Lantmäteristyrelsen funne icke denna överlantmätarens tolkning övertygande, utan hölle före, att storskifteshandlingarna finge anses närmast ge vid handen, att vattenfallet i fråga, i den del detsamma låge inom Källsby rågång, jämte det därav upptagna vattenområdet efter storskiftet liksom före detsamma skulle vara samfällt och tillhöra de båda hemmanen till hälften var. Men även om man ansåge, att — vartill skäl även finnes — det av fallet upptagna området av ån finge i likhet med övriga vatten vara genom storskiftet delat med stranden och sålunda tillhöra kronohemmanet, torde dock bestämmelserna vid storskiftet om kvarnen icke kunna innebära annat, än att skattehemmanet bibehållits vid rätt att nyttja hälften av vattenfallet inom skifteslaget.

På grund av vad sålunda anförts ansåge styrelsen, att, såvitt framginge av tillgängliga skiftesakter, man icke torde böra räkna med att till ifrågavarande kronohemman Källsby Nedra nr 1 hörde mera än hälften av vattenfallet ifråga. Styrelsen kunde sålunda icke tillstyrka, att lotten Ia upplättes på sätt som föreslagits. Lotten borde — i den del nu vore i fråga — upplätas med den andel i vattenområde och vattenfall i Jörlandaån, som kunde tillhöra kronohemmanet utanför dess strand.

Med hänsyn till det sammanhang, som den nu ifrågasatta försäljningen från kronoegendomen Källsby Nedra nr 1 av lotten Ia äger med den under nästföregående punkt tillstyrkta försäljningen av lotten II, Kvarn-
torpet, från kronoegendomen Halleby nr 2, torde jämväl förstnämnda försäljning böra underställas riksdagen. Till frågan om försäljningen

*Departements-
chefen.*

av övriga åtta lotter av Källsby Nedra Nr 1 torde jag få återkomma, då riksdagens beslut beträffande lotten Ia föreligger.

I anledning av vad lantmäteristyrelsen anfört torde försiktigheten bjuda, att lotten Ia icke försäljes under angivande att lotten tillkommer större rätt till vattenområde och vattenfall i Jörlandaån än lantmäteristyrelsen föreslagit. Som det synes vara anledning antaga, att det av domänstyrelsen beräknade saluvärdet — 1,700 kronor, varav 100 kronor för utmål och 1,600 kronor för vattenrätt — i betraktande härav är väl högt, torde en skälig reducering böra övervägas. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagens medgivande till försäljningen inhämtats, härutinnan träffa avgörande ävensom att i samband därmed fastställa jämväl övriga saluvillkor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förenämnda med Ia betecknade lott av kronoegendomen ^{311/312} mantal Källsby Nedra nr 1 i Jörlanda socken av Göteborgs och Bohus län må med den andel i vattenområde och vattenfall i Jörlandaån, som kan tillhöra kronohemmanet utanför lottens strand, försäljas till Carl Samuelsson enligt 9 § förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. på de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t bestämmer.

9:o.

Ryk nr 1 i Älvsborgs län.

Kronoegendomen ^{406/1000} mantal Ryk nr 1 litt. A (Ryk 1² i Färgelanda socken av Älvsborgs län är genom domänstyrelsens den 28 februari 1919 meddelade kontrakt utarrenderad för tiden 14 mars 1919—14 mars 1939 mot en årlig avgäld av 1,270 kronor.

Egendomens ladugårdsbyggnader hava till följd av åkslag den 19 juli 1934 nedbrunnit. Domänstyrelsen har, med hänsyn till de betydande kostnader som skulle förenas med ett återuppförande av de nedbrunna ekonomibyggnaderna och då egendomens arrendator Anders Andersson förklarat sig villig att i ofullbyggt skick förvärva densamma, funnit det vara fördelaktigast, att egendomen såldes. Styrelsen har därför föranstaltat om uppskattningsförrättning å egendomen. Denna har hållits den 20 december 1934. Av handlingarna i ärendet, däribland det vid uppskattningsförrättningen förda protokollet ävensom en av extra lantmätaren Kristian Aspgrén år 1913 upprättad karta med beskrivning över alla ägorna till egendomen ^{3/4} mantal Stora och ^{1/4} mantal Lilla Ryk, inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen, belägen 30 kilometer från Uddevalla, 3 kilometer från Fär-
gelanda och 2 kilometer från Ödeborgs station och bruk, omfattar en
areal av 138.8810 hektar, därav 44.2700 hektar tomt och åker, 3.8370 hektar äng
och 90.7740 hektar avrösningsjord.

Akerjorden är av knappt medelgod beskaffenhet. Ängen är obetydlig
och användes uteslutande till bete. Den egentliga betesmarken, som dock
delvis är igenvuxen med buskar och ungskog, är av god beskaffenhet.
Skogsmarken är god.

Kronans å egendomen efter eldsvådan kvarstående byggnader, utgö-
rande boningshus, magasin samt diverse mindre byggnader, äro i gott
eller medelgott skick. Å egendomen finnas inga torp eller lägenheter.

Genom Kungl. Maj:ts resolution den 23 april 1920 har Näsböle elek-
triska distributionsförening medgivits rätt att över egendomen hava
framdragna elektriska ljus- och kraftledningar. Distributionsföreningens
rätt har numera övertagits av Skandinaviska Elektricitetsverket.

Uppskattningsnämnden, som anslutit sig till domänstyrelsens uppfatt-
ning, att det vore för statsverket lämpligast att försälja egendomen, har
föreslagit egendomens uppdelning i en huvudlott, en obebyggd lott, avsedd
att försäljas såsom eget hem, samt två mindre huvudsakligen skogsmark
innehållande områden, avsedda att utöka två från egendomen förut av-
söndrade lägenheter.

Lotternas gränser hava å den i ärendet företedda, av extra lantmätaren
Aspgren upprättade kartan utmärkts med röda kritlinjer. Lotternas are-
aler och saluvärden framgå av följande tabell.

N a m n	A r e a l				Saluvärde	Därav för skog och skogsmark
	tomt och åker	äng	avrösnings- jord	summa		
I. Huvudgården.....	31.6260	3.1910	43.2100	78.0270	41,700	18,600
II. Obebyggt område.....	12.5740	0.6460	37.5010	50.7210	8,700	4,900
III. » »	—	—	3.8210	3.8210	570	570
IV. » »	0.0700	—	6.2420	6.3120	2,250	2,250

Samtliga värderingar hava verkställts under förutsättning att lotterna
överlåtas i det skick, vari de på grund av bestämmelserna i det om egen-
domen gällande arrendekontraktet skola av arrendatorn överlämnas.

Nämnden har icke funnit skäl föreslå särskilda föreskrifter rörande lot-
ternas användning eller om återköpsrätt för kronan. Skulle likväl före-
skrifter i berörda hänseenden erfordras, har nämnden föreslagit en ned-
sättning i respektive saluvärden med 15 procent. Lotterna skulle tillträ-
das den 14 mars 1935.

Nämnden har förordat, att egendomens arrendator, förenämnde Anders
Andersson, vilken sedan år 1919 innehaft arrendet och väl brukat egen-
domen, skulle erhålla hembud å huvudgårdslotten. Andersson hade, en-
ligt vad nämnden meddelat, under åren 1928—1933 verkställt täckdikning av
20.03 hektar av egendomens åkerjord, vilken dränerade areal helt och hållet
fölle inom den till försäljning föreslagna huvudgårdslotten. Arrendatorn
vore dessutom ägare till gårdens stathus, drängstuga, vagnbod och höns-
hus samt elektriska anläggning. Då huvudgården saluvärderats med hän-
syn tagen dels till det förbättrade skick, vari densamma på grund av täck-
dikning befunne sig, dels till den omständigheten, att arrendatorn delvis

ägede byggnader och anläggningar å egendomen ävensom verkställt höst-sådd, höstplöjning och frösådd, har nämnden föreslagit, att lotten skulle hembjudas arrendatorn Andersson efter nedsättning med 8,700 kronor i dess uppskattade värde 41,700 kronor eller till ett värde av 33,000 kronor.

Arrendatorn Andersson har förklarat sig villig förvärva egendomen till sistnämnda värde. Därjämte har Andersson, under förutsättning att han till ifrågavarande saluvärde finge förvärva huvudgårdslotten och tillträda densamma den 14 mars 1935, vid vilken tidpunkt det om egendomen upprättade och till den 14 mars 1939 gällande arrendekontraktet i så fall skulle upphöra utan några som helst anspråk på skadestånd från Anderssons sida, förklarat sig avstå från varje fordran mot kronan på ersättning såväl för trädesbruk, höstplöjning och frösådd som ock för av honom verkställd elektrifiering av egendomen.

Lotterna III och IV har nämnden föreslagit skulle hembjudas till respektive Gustav Johansson och Johan August Andersson. Johansson vore ägare till lotten III angränsande lägenheten Ryk 1³, förut benämnd Rönningen nr 2, om 10.37 hektar, och Andersson ägare till lotten IV angränsande lägenheten Ryk 1⁴, förut benämnd Rönningen nr 1, om 5.16 hektar. Då i berörda lägenheter inginge endast obetydlig skogsmark, hade respektive ägare anhållit att få sina markinnehav utökade genom tillägg av ovanberörda lotter, mot vilkas saluvärden de intet hade att erinra.

Lotten II har nämnden förordat till försäljning under hand såsom eget hem.

Vid försäljning av lotten I eller huvudgårdslotten skulle förbehåll göras för lotten II om rätt dels till väg över lotten, dels till grushämtning i ett å lotten varande grustag.

Lotten II skulle förbehållas förutom ovannämnda rätt till väg över lotten I även rätt till väg över angränsande till försäljning avsedd lott II av kronoegendomen Vrine i Ödeborgs socken.

Överjägmästaren har, om än med tvekan, anslutit sig till förslaget om egendomens försäljning. Värdet av huvudgårdslotten har emellertid överjägmästaren funnit väl lågt. Saluvärdet borde även med hänsyn till de av arrendatorn verkställda förbättringarna enligt överjägmästarens åsikt icke understiga 40,000 kronor.

Överlantmätaren har förklarat hinder icke föreligga för avstyckning av lotterna I och II ävensom av lotterna III och IV; den senare avstyckningen dock under förutsättning av lotternas sammanläggning med respektive fastigheterna Ryk 1³ och Ryk 1⁴.

Domänstyrelsen har med utlåtande den 29 januari 1935 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid med biträdande av uppskattningsnämndens försäljningsförslag anført:

Styrelsen hade icke något att erinra emot att vid försäljning av lotten I eller huvudgårdslotten till arrendatorn Andersson lottens saluvärde på skäl, som av nämnden anförts, nedsattes till 33,000 kronor. Mot saluvärdena å övriga lotter hade styrelsen heller icke någon erinran.

Lotten I syntes styrelsen böra försäljas direkt till arrendatorn Andersson. Köpeskillingen borde erläggas jämlikt stadgandena i 21 § och 22 § A i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. Beträffande denna försäljning borde i övrigt stadgandena i nyssnämnda förordning i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Lotterna II, III och IV borde försäljas jämlikt bestämmelserna i samma

förordning, lotten II jämlikt 13 § under hand samt lotterna III och IV jämlikt 11 § till respektive Gustav Johansson och Johan August Andersson för sammanläggning med dessas ägande fastigheter, respektive Ryk 1^a och Ryk 1⁴.

Lotterna borde upplåtas med full och oinskränkt äganderätt och med tillträde räknat från den 14 mars 1935.

I blivande köpehandlingar beträffande samtliga lotter borde inryckas bestämmelse om dels att Färgelanda sågverk, Färgelanda, A. Jakobsson, Hillingsäter, Färgelanda, Hilmer Aronsson, Ryk, Färgelanda, och Anders Andersson, Ryk, Ödeborg, skulle äga rätt att intill den 1 maj 1935 tillgodogöra sig och avforsla av dem å egendomen inköpta rotskogsposter, dels ock att köpare av lotterna skulle vara förpliktade att respektera den Skandinaviska elektricitetsverket medgivna rätten att hava kraftledningar framdragna över lotterna.

Det av domänstyrelsen framlagda försäljningsförslaget finner jag mig kunna biträda. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Departement-
chefen.*

att av kronoegendomen 406/1000 mantal Ryk nr 1 litt. A i Färgelanda socken av Älvsborgs län förutberörda med I—IV betecknade lotter må försälas med tillträdesrätt räknad från den 14 mars 1935,

lotten I eller huvudgården till Anders Andersson mot ett saluvärde av 33,000 kronor,

samt lotterna II, III och IV jämlikt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. mot förut angivna saluvärden för respektive lotter, lotten II under hand jämlikt 13 § i sagda förordning och lotterna III och IV för sammanläggning med respektive fastigheterna Ryk 1^a och 1⁴ med hembuds rätt jämlikt 11 § i nyssnämnda förordning för sistberörda fastigheters ägare, Gustav Johansson och Johan August Andersson;

skolande ifråga om försäljningarna iakttagas beträffande lotten I, att köpeskillingen skall erläggas jämlikt 21 § och 22 § A i 1929 års förordning, ävensom att i övrigt stadgandena i samma förordning skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse samt att förbehåll göres för lotten II om rätt dels till väg över lotten samt dels till grundhämtning i ett å lotten varande grustag, beträffande lotten II, att lotten förbehålles, förutom nämnda rätt till väg och grustäkt å lotten I, rätt till väg över angränsande, till försäljning avsedda lotten II av kronoegendomen Vrine i Ödeborgs socken, och beträffande samtliga lotter, att i blivande köpehandlingar inryckas bestämmelser om dels

att Färgelanda sågverk, Färgelanda, A. Jakobsson, Hillingsäter, Färgelanda, Hilmer Aronsson, Ryk, Färgelanda och Anders Andersson, Ryk, Ödeborg, skola äga rätt att intill den 1 maj 1935 tillgodogöra sig och avförsla av dem å egendomen inköpta rotskogsposter, dels ock att köpare av lotterna skola vara förpliktade att respektera den Skandinaviska elektricitetsverket medgivna rätt att över lotterna hava framdragna kraftledningar.

10:o.

Silboholm nr 5 med Sil nr 4 Måns Nilsson, Sil nr 6 Rådbogården, Sil nr 7 Stakagården och Stjälkaskogen nr 1 i Skaraborgs län.

Kronoegendomen 1 mantal Silboholm nr 5 (5² och 5³) med därunder lydande 1 mantal Sil nr 4 Måns Nilsson (4² och 4³), 1 mantal Sil nr 6 Rådbogården (6² och 6³), 1 mantal Sil nr 7 Stakagården (7² och 7³) och lägenheten Stjälkaskogen nr 1 (1²) i Sils socken av Skaraborgs län är utarrenderad för tiden 14 mars 1915—14 mars 1935 mot en årlig avgäld av 3,200 kronor under de tretton första arrendeåren och 3,687 kronor under de sju sista arrendeåren.

Med anledning av förestående arrendeledighet hava kronojordstyckningssakkunniga under år 1930 besiktigat egendomen. Vidare har å egendomen den 25 juli 1934 hållits uppskattningsförrättning. Av de sakkunnigas utlåtande och instrument över berörda förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar, däribland en av distriktslantmätaren O. Söderpalm år 1932 upprättad karta med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 20 kilometer från Skara stad och 3 kilometer från Götene järnvägsstation, innehåller en areal av 234.1680 hektar, därav 144.4730 hektar åker, 24.7050 hektar äng, 58.5480 hektar skogsmark och 6.4420 hektar annan avrösningsjord.

Å egendomen finnas fyra torp, benämnda Sandtorp, Sjögated, Silbokrog eller Krogen och Skiberget, samt en bebyggd lägenhet, benämnd Björkås.

Av kronans byggnader vid huvudgården äro manbyggnaden och hemlighuset i gott skick samt ladugården, magasinet och en arbetarbostad i medelgott skick. Övriga byggnader vid huvudgården, nämligen stallet, redskapsskjulet, vagnboden, brygghuset, svinhuset och tre statarbyggnader, äro däremot i sämre eller dåligt skick. Vid torpen äro byggnaderna i dåligt stånd. Brandförsäkringsvärdet å kronans byggnader uppgår till 140,900 kronor.

Åkerjorden består dels av lernylla, sandblandad lera och mulljord av medelgod beskaffenhet, dels ock av sandmylla av dålig beskaffenhet. Ångsmarken utgöres huvudsakligen av bäckstränder och vattensjuka områden, som lämna ett tämligen dåligt bete. Skogsmarken består hu-

vudsakligen av mager sandjord, som tidigare brukats till åker men på grund av sin dåliga beskaffenhet igenlagts till skogsmark.

Egendomen har del i vissa mindre bysamfälligheter, vilka icke lämna någon avkomst.

Taxeringsvärdet utgör 116,400 kronor, därav 5,000 kronor skogsvärde.

Jämlikt Kungl. Maj:ts resolutioner den 21 september 1917 och den 26 september 1918 hava Fritiof Johansson, Josef Eliason och Karl Johansson eller deras rättsinnehavare respektive Karl Svensson, Aug. Svensson och A. G. Johansson eller deras rättsinnehavare erhållit tillstånd att hava elektriska ledningar framdragna över egendomen.

Kronojordstyckningssakkunniga hava anfört huvudsakligen följande.

Oundgängligen nödvändiga byggnadsarbeten vid egendomen under en eventuell ny arrendeperiod kunde beräknas draga en kostnad av omkring 29,000 kronor samt förestående täckdiknings- och andra dikningsarbeten en kostnad av omkring 21,000 kronor. Med hänsyn därtill syntes hela egendomen böra försäljas. Egendomen borde därvid lämpligen uppdelas i fem lotter sålunda, att huvudgården bildade en lott om cirka 125 hektar åker och ett vart av förenämnda fyra torp en lott om cirka 10 hektar åker.

Uppskattningsnämnden har, med hänsyn till egendomens svaga bebyggelse och då innehavarna av såväl huvudgården som torpen förklarat sig vilja inköpa av dem brukade delar av gården, tillstyrkt, att egendomen i dess helhet måtte försäljas. För försäljningen borde egendomen uppdelas i följande å förenämnda karta närmare utmärkta lotter:

Lotten litt. A, Skiberget, omfattande å kartan ägofigurerna nr 91—102. Areal 1.1760 hektar, därav 1.1210 hektar åker och 0.0550 hektar avrösningsjord. Saluvärde 1,000 kronor. Arrendevärde 40 kronor. Innehavaren, Aug. Johansson, hade brukat torpet sedan fyrtiosju år tillbaka och därvid väl hävdats detsamma, varför han borde beredas hembuds rätt vid lottens försäljning. Johansson hade förklarat sig villig förvärva lotten till angivet saluvärde.

Lotten litt. B, obebyggd, omfattande å kartan ägofigurerna nr 103, 104, av 105, 106—112, av 113 och av 211. Areal 1.4810 hektar, därav 1.4090 hektar åker, 0.0540 hektar skogsmark och 0.0180 hektar annan avrösningsjord. Saluvärde 1,000 kronor. Arrendevärde 40 kronor. Såsom köpare till lotten hade anmält sig en person vid namn Ingeborg Johansson, som vore född och hade vuxit upp å det närbelägna torpet Skiberget. Nämnden tillstyrkte, att Ingeborg Johansson måtte få förvärva lotten.

Lotten litt. C, Sjögataled, omfattande å kartan ägofigurerna nr av 116, av 123, 124, av 125, av 126, av 127, av 130, av 131, av 132, av 209, 210, av 211, 212, av 213, 214—220, av 221, av 222, av 223, av 225 och av 226. Areal 9.0520 hektar, därav 5.4920 hektar åker, 2.2610 hektar äng, 1.0760 hektar skogsmark och 0.2230 hektar annan avrösningsjord. Saluvärde 5,000 kronor, därav 180 kronor för skogsmark med växande skog. Arrendevärde 200 kronor. Innehavaren av torpet, Johan Selmersson, vilken brukat detsamma under tretton år, borde beredas hembuds rätt till lotten. Selmersson hade förklarat sig önska förvärva lotten till åsatt saluvärde.

Lotten litt. D, Krogen, omfattande å kartan ägofigurerna nr av 125, av 126, av 130, av 131, av 132, av 181, av 182, av 183, av 184, av 185, av 186, av 187, av 200, av 202, 203—208, av 209, av 222, av 223, av 224, av 225, av 226, 227—256, av 257, av 259, av 260, av 268, av 270, av 271 och av 272. Areal 11.7860 hektar, därav 8.8030 hektar åker, 2.1730 hektar äng, 0.5490 hektar skogsmark och 0.2610 hektar annan avrösningsjord. Saluvärde 5,400 kro-

nor, därav 40 kronor för skogsmark med växande skog. Arrendevärde 250 kronor. Innehavaren av torpet, Henning Blomqvist, som brukat detsamma under elva år, borde tillerkännas hembuds rätt vid lottens försäljning. Blomqvist hade förklarat sig vilja inköpa lotten till föreslaget pris.

Lotten litt. E, Sandtorp, omfattande å kartan ägofigurerna nr av 187, av 188, av 189, av 190, av 191, av 192, av 193, 194, av 195, 196—199, av 200, 201, av 202, av 209, av 257, 258, av 259, av 260, 261—267, av 268, 269, av 270, av 271, av 272 och 273—276. Areal 17.0500 hektar, därav 10.1640 hektar åker, 4.6940 hektar äng, 1.7370 hektar skogsmark och 0.4550 hektar annan avrösningsjord. Saluvärde 6,000 kronor, därav 150 kronor för skogsmark med växande skog. Arrendevärdet 275 kronor. Innehavaren av torpet, Werner Granath, hade brukat detsamma sedan tretton år tillbaka och borde enligt nämndens mening erhålla hembuds rätt till lotten. Granath hade meddelat, att han önskade förvärva lotten till angivet saluvärde.

Lotten litt. F, obebyggd, omfattande å kartan ägofiguren nr av 279. Areal 2.3060 hektar skogsmark. Saluvärde 1,320 kronor. Såsom spekulanter å lotten hade anmält sig egendomens arrendator Eric Bengtsson och ägaren av lägenheten Björkelund (Stjälkaskogen 1³³) Albert Bergman. Under förutsättning att Bengtsson inköpte huvudgårdslotten, ansåge nämnden, att han även borde beredas tillfälle att förvärva lotten litt. F, då han väl behövde den å lotten befintliga skogen för virke vid byggnadsarbeten. Därest emellertid Bengtsson icke inköpte huvudgårdslotten, borde ifrågavarande lott hembjudas Bergman.

Lotten litt. G, Björkås, omfattande å kartan ägofiguren nr 278. Areal 0.2130 hektar. Saluvärde 150 kronor. Arrendevärde 5 kronor. Lotten vore bebyggd med ett innehavaren, Matilda Johansson, tillhörigt boningshus. Nämnden tillstyrkte, att lotten måtte hembjudas innehavaren, som förklarat sig villig inköpa lotten till angivet saluvärde.

För lotterna litt. B, C och D borde avsättas en 6 meter bred väg, å kartan utmärkt med litt. a, omfattande delar av ägofigurerna nr 105, 213, 221, 222 och 224 samt innehållande en areal av 0.6990 hektar, därav 0.0730 hektar åker och 0.0260 hektar äng. Vidare borde för lotterna litt. D och E utläggas en 4 meter bred väg, å kartan angiven under litt. b, omfattande delar av ägofigurerna nr 209, 257, 259, 260, 268, 270, 271 och 272 samt en areal av 0.2750 hektar, därav 0.1510 hektar åker, 0.0930 hektar äng, 0.0290 hektar skogsmark och 0.0020 hektar annan avrösningsjord.

Huvudgårdslotten, omfattande egendomens övriga ägor. Areal 190.7300 hektar, därav 117.0470 hektar åker, 15.4580 hektar äng, 52.7970 hektar skogsmark och 5.4280 hektar annan avrösningsjord. Saluvärde 96,000 kronor, därav 17,000 kronor för skogsmark med växande skog. Arrendevärde 3,500 kronor. Arrendatorn av egendomen, Eric Bengtsson, hade innehaft densamma sedan år 1918. Bengtsson hade låtit täckdika omkring 85 hektar av egendomens åkerjord. Nämnden tillstyrkte därför, att Bengtsson måtte tillerkännas hembuds rätt vid lottens försäljning.

Slutligen har nämnden meddelat, att å egendomen, ägofiguren nr 277 å kartan, funnes uppförd en Sils kommun tillhörig äldre byggnad, tidigare använd såsom fattigvårdsanstalt. Kommunen hade förklarat sig icke önska inköpa området, enär kommunen numera tillsammans med annan kommun uppfört ett nytt ålderdomshem. Kommunen hade emellertid anhållit att få hava byggnaden kvarstående tillsvidare, då byggnaden beboddes av en kommunens understödstagare vid namn Oscar Andersson. Enligt nämndens mening borde därför förbehåll göras vid hu-

vudgårdslottens försäljning om rätt för kommunen att hava byggnaden kvarstående, så länge Andersson levde.

Jägmästaren har icke haft något att erinra mot nämndens förslag rörande egendomens disposition.

Överjägmästaren har tillstyrkt egendomens försäljning i de föreslagna lotterna. Därest emellertid huvudgårdslotten icke kunde försäljas till åsatt saluvärde, borde lotten enligt överjägmästarens mening ånyo utarrenderas och byggnadsbeståndet förbättras. De föreslagna saluvärderna hade icke givit överjägmästaren anledning till annan erinran än att priset å lotten litt. A — 1,000 kronor — syntes vara allt för lågt, då lotten vore bebyggd med såväl boningshus som ladugård.

Överlantmätaren har ansett, att hinder icke borde möta mot avstyckning av lotterna litt. A, B, F och G. Beträffande jordbrukslotterna litt. C, D och E har överlantmätaren anfört följande. För prövning av frågan, huruvida ett för jordbruksändamål avsett område kunde avstyckas till särskild fastighet, hade av lantmäteristyrelsen lämnats särskilda anvisningar, vari hänvisning skett till ett av statens egnahemsstyrelse gjort uttalande angående de minimianspråk med avseende å areal m. m., som borde uppställas för att en jordbruksfastighet skulle kunna anses vara tillräcklig för ägarens och hans familjs utkomst. I detta uttalande hade framhållits, att en areal av omkring 10 hektar medelgod åker erfordrades. I förevarande fall innehölle endast lotterna litt. D och E omkring 10 hektar åker, men denna åkerareal kunde med hänsyn till den betydande arealen av svag åkerjord knappast anses vara av medelgod beskaffenhet. Då enligt inhämtade upplysningar den svagare åkerjorden bestode av sandmylla, kunde man antaga, att möjlighet förefunnos att i någon mån förbättra jorden. I varje fall syntes dock arealen av åkerjorden vara i knappaste laget för att lotterna skulle kunna bestå såsom självständiga jordbruksfastigheter. Lotterna, som av det föreslagna försäljningspriset att döma syntes vara ungefär likvärdiga såsom jordbruksfastigheter, vore emellertid bebyggda och utarrenderade samt hade sålunda ägt bestånd såsom särskilda brukningsenheter, varvid arealen varit något mindre än de för de olika lotterna föreslagna. Även om brukarna icke helt haft sin utkomst från jordbruket, syntes de dock haft möjlighet att dels å huvudgården och dels inom det omkring två kilometer avlägsna municipalsamhället Götene erhålla arbetsmöjligheter, varför erforderlig utfyllnad i inkomsterna kunnat vinnas. Dylik möjlighet till inkomst syntes fortfarande förefinnas. Då lotterna genom utökning i norr å andra sidan om en där befintlig bäck erhållit sådan tillökning av de forna arrendelotternas areal, att behovet av betesmark blivit ordentligt tillgodosett, ansåge överlantmätaren med hänsyn till vad sålunda anförts hinder icke böra förefinnas mot avstyckning till särskilda jordbruksfastigheter av ifrågavarande lotter. Slutligen har överlantmätaren framhållit, att, då stamfastigheten litt. Cb (= 4³, 5³, 6³ och 7³) genom avstyckningen av lotterna litt. B—E komme att sakna utfartsväg till landsvägen Lidköping—Götene, stamfastigheten borde erhålla den för lotterna litt. D och E avsatta vägen litt. b, vilken även borde förlängas norrut till stamfastighetens ägor.

Hos domänstyrelsen har sedermera *Sils kommun* anhållit att få förvärva det område av egendomen, varå förutnämnda, kommunen tillhöriga byggnad vore belägen. Beträffande berörda framställning har *domänin-*

tendenten anför, att hinder icke syntes möta mot att ägofiguren nr 277, om 0,1340 hektar åker, varå byggnaden vore uppförd, försålles till kommunen mot en köpeskilling av 15 öre per kvadratmeter. *Kommunen*, som erhållit del av domänintendentens förslag, har förklarat sig önska förvärva området mot en sålunda bestämd köpeskilling.

Arrendatorn Bengtsson har i skrivelse till domänstyrelsen den 1 februari 1935 framhållit, att av egendomens till omkring 86 hektar uppgående täckdikade åkerareal omkring 7 hektar komme att tilläggas styckningslotterna. Till huvudgården skulle följaktligen endast komma att höra omkring 79 hektar täckdikad åker. Bland annat på grund härav har Bengtsson anhållit, att saluvärdet icke måtte sättas högre än till 85,000 kronor. Därjämte har Bengtsson hemställt, att han måtte beredas ersättning för vid egendomen verkställda täckdikningsarbeten enligt av vederbörande lantbruksingenjör och jordbrukskonsulent verkställda beräkningar med 11,561 kronor 22 öre ävensom för en elektrisk anläggning för egendomens förseende med belysning och drivkraft, för höstplöjning, gräs-, frö- och höstsädessådd samt för överloppsbyggnader med skäliga belopp.

I yttrande över Bengtssons framställning har *domänintendenten*, med hänsyn till att den täckdikade åkerarealen vid huvudgårdsslotten bleve mindre än vad vid uppskattningstillfället antagits, beräknat saluvärdet å lotten till 95,658 kronor 25 öre samt förklarat, att i övrigt ingen anledning till sänkning av saluvärdet föreläge. För de under de senaste åren verkställda täckdikningsarbetena borde emellertid Bengtsson enligt domänintendentens mening erhålla avdrag å saluvärdet.

Efter förhandlingar mellan domänstyrelsen och arrendatorn rörande försäljningen av huvudgårdsslotten har *arrendatorn* i skrivelse den 2 mars 1935 förklarat sig vilja förvärva lotten mot en köpeskilling av 95,650 kronor, under förutsättning att han medgäves avdrag å köpeskillingen för verkställda täckdikningsarbeten med 10,650 kronor, att varken kronan eller arrendatorn skulle äga att framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendeavtalet med undantag dock för tilläventyrs oguldna arrendeavgälder och skatter för egendomen samt att han finge erlagga köpeskillingen i enlighet med bestämmelserna i 21 § och 22 § A i förordningen den 6 juni 1929 angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. Därjämte har arrendatorn förklarat sig önska inköpa även lotten litt. F till åsatt saluvärde, enär han komme att bliva i starkt behov av den å lotten befintliga ståndskogen för byggnadsvirke.

Med skrivelse den 4 mars 1935 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid för egen del anför, följande.

I likhet med kronojordstyckningssakkunniga och uppskattningsnämnden funne styrelsen det vara lämpligast, att hela egendomen försålles. Mot nämndens förslag till uppdelning av egendomen hade styrelsen intet annat att erinra än att lotten litt. F syntes böra försäljas till innehavaren av jordbrukslägenheten Björkelund. Berörda lägenhet, som innehölle

en areal av 4,356 hektar, hade försålts från kronoegendomen mot ett saluvärde av 1,223 kronor 54 öre, därav 23 kronor 54 öre för skog och skogsmark. Med anledning av vad överlantmätaren anfört rörande arealen av lotterna litt. C, D och E ville styrelsen meddela, att lotterna ifråga på grund av uttrycklig begäran av desammas innehavare icke tillagts större areal än vad förslaget angåve. Frågan om stamfastighetens behov av utfartsväg till allmänna landsvägen Lidköping—Götene torde böra prövas vid blivande avstyckningsförrättning. Någon anledning att till Sils kommun försälja ägofiguren nr 277 ansåge styrelsen icke förefinnas. Kommunens berättigade intresse syntes lämpligen kunna tillgodoses på det sätt, att kommunen tillförsäkrades rätt att hava å området uppförd byggnad avgäldsfritt kvarstående å egendomen, så länge understödstagaren Oscar Andersson levde.

Med hänsyn till att åbyggnaden vid lotten litt. A enligt uppgift vore totalt fallfärdig, hade styrelsen icke något att erinra mot det lotten åsatta saluvärdet. De föreslagna saluvärdena å lotterna litt. B—G hade icke heller givit styrelsen anledning till erinran. Saluvärdet å huvudgårdslotten torde i enlighet med domänintendentens jämkade förslag böra bestämmas till 95,650 kronor.

Beträffande sättet för de olika lotternas försäljning framhölle styrelsen följande. Enligt vad styrelsen inhämtat hade innehavarna av torpen väl hävdad desamma. Till följd därav torde de för torpen utlagda lotterna litt. A, C, D och E böra hembjudas respektive innehavare jämlikt 9 § andra stycket förordningen den 6 juni 1929 (nr 176). Då vidare lägenheten Björkås vore bebyggt med ett innehavaren tillhörigt, för stadigvarande bruk avsett boningshus, som lämnade nöjaktig bostad åt innehavaren och hennes familj, torde lotten litt. G böra hembjudas innehavaren jämlikt 10 § förordningen. Tillräckliga skäl för hembud av lotten litt. B till spekulanten Ingeborg Johansson syntes knappast hava förebragts, och torde därför denna lott lämpligen böra utbjudas till försäljning under hand såsom bostadslägenhet jämlikt 13 § förordningen. Med hänsyn till att egendomens arrendevärde överstege 2,000 kronor, ägde arrendatorn enligt bestämmelserna i förordningen icke hembuds rätt vid försäljningen av huvudgårdslotten. Då emellertid arrendatorn innehaft egendomen sedan år 1918 och därvid enligt vad styrelsen inhämtat synnerligen väl hävdad egendomens ägor, ansåge styrelsen, att huvudgårdslotten borde hembjudas arrendatorn. Därest denne begagnade sig av hembudsrätten, torde han, då han genom omfattande täckdikningsarbeten väsentligen höjt fastighetens värde och icke ännu kunde anses gottgjord för sin nödiga kostnad, böra erhålla avdrag å saluvärdet med ett skäligt belopp av 10,650 kronor. Då riksdagens medverkan till försäljning av huvudgårdslotten erfordrades, torde ärendet i dess helhet böra underställas riksdagens prövning.

Enligt vad domänintendenten uppgivit hade värderingen verkställt under förutsättning att lotterna överlätes i det skick, vari de vid tillträdet befunno sig. Några särskilda villkor angående lotternas användning ansåge styrelsen icke böra fästas vid försäljningen. Ej heller borde förbehåll göras om rätt till återköp för kronan. Skulle föreskrifter härom likväl befinnas påkallade, torde saluvärdena böra minskas med 10 procent. Styrelsen hade gått i författning om egendomens utarrendering intill den 14 mars 1936.

Departements-
chefen.

Jag biträder försäljningsförslaget, sådant detsamma blivit av domänstyrelsen förorddat. Av skäl, domänstyrelsen anfört, synes ärendet i dess helhet böra underställas riksdagen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen 1 mantal Silboholm nr 5 (5² och 5³) med därunder lydande 1 mantal Sil nr 4 Måns Nilsson (4² och 4³), 1 mantal Sil nr 6 Rådbogården (6² och 6³), 1 mantal Sil nr 7 Stakagården (7² och 7³) och lägenheten Stjälkaskogen nr 1 (1²) i Sils socken av Skaraborgs län må försäljas i följande, å förberörda karta närmare utmärkta lotter, envar enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., nämligen

huvudgårdslotten (omfattande egendomen med undantag av lotterna litt. A—G samt områdena litt. a) och b) med en areal av 190.73 hektar och ett saluvärde av 95,650 kronor samt med hembuds rätt enligt 9 § förordningen för egendomens arrendator Eric Bengtsson, vilken, därest han begagnar sig av hembudsrätten, skall erhålla avdrag å saluvärdet med 10,650 kronor.

lotten litt. A (Skiberget) med en areal av 1.176 hektar och ett saluvärde av 1,000 kronor, *lotten litt C* (Sjögated) med en areal av 9.052 hektar och ett saluvärde av 5,000 kronor, *lotten litt. D* (Krogen) med en areal av 11.786 hektar och ett saluvärde av 5,400 kronor samt *lotten litt. E* (Sandtorp) med en areal av 17.05 hektar och ett saluvärde av 6,000 kronor samt med hembuds rätt enligt 9 § förordningen för respektive Aug. Johansson, Johan Selmersson, Henning Blomqvist och Werner Granath,

lotten litt. G (Björkås) med en areal av 0.213 hektar och ett saluvärde av 150 kronor samt med hembuds rätt enligt 10 § förordningen för Matilda Johansson,

lotten litt. F med en areal av 2.306 hektar och ett saluvärde av 1,320 kronor för sammanläggning med lägenheten Björkelund (Stjälkaskogen 1^{3a}) samt med hembuds rätt enligt 11 § förordningen för Albert Bergman ävensom

lotten litt. B med en areal av 1.481 hektar och ett saluvärde av 1,000 kronor såsom bostadslägenhet genom utbud under hand enligt 13 § förordningen;

under villkor beträffande samtliga lotter, att lotterna försäljas med tillträdesrätt för köparen den 14 mars 1936, att lotterna försäljas i befintligt skick, att endast kronan tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningarna, att köparna skola respektera de Fritiof Johansson, Josef Eliason och Karl Johansson eller deras rättsinnehavare samt Karl Svensson, Aug. Svenson och A. G. Johansson eller deras rättsinnehavare jämlikt Kungl. Maj:ts resolutioner den 21 september 1917 respektive den 26 september 1918 lämnade tillstånden att hava elektriska ledningar framdragna över egendomen, att lotterna vid blivande avstyckningsförrättning tillförsäkras rätt till erforderlig utfartsväg och att förbehåll göres för de jämkningar i lotternas gränser och areal, som vid avstyckningsförrättningen kunna finnas erforderliga, beträffande huvudgårdslotten, att varken kronan eller arrendatorn av egendomen efter tillträdesdagen skall äga framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendeavtalet, med undantag dock för till äventyrs oguldna arrendeavgälder och skatter för egendomen, att Sils kommun tillförsäkras rätt att hava en kommunen tillhörig byggnad avgäldsfritt kvarstående å lotten, så länge understödstagaren Oscar Andersson bebor densamma, beträffande lotterna litt. B, C och D, att det å kartan med litt. a betecknade området skall utläggas för gemensamt behov för nämnda lotter samt slutligen beträffande lotterna litt. D och E, att det å kartan med litt. b angivna området skall utläggas för gemensamt behov för sistsagda lotter.

11:o.

Vara nr 9 Stommen i Skaraborgs län.

Jämlikt beslut av kammarkollegiet och statskontoret den 12 februari 1932 har landsfiskalsbostället $\frac{1}{2}$ mantal krono Vara nr 9 Stommen i Vara socken av Skaraborgs län från och med den 14 mars 1932 indragits till statsverket. Härefter har egendomen varit utarrenderad först under två år från sistnämnda dag mot ett årligt arrende av 2,200 kronor samt därefter under ytterligare ett år från den 14 mars 1934 mot ett årligt arrende av 2,000 kronor. Av egendomen, som utgöres av ett hemskifte och ett 9

kilometer därifrån beläget utskifte, en torvströmosse, är hemskiftet i administrativt hänseende numera överfört till Vara köping samt utgör stadsägan nr 48 + 49 + 81, under det att mosskiftet alltjämt tillhör Vara socken och i jordeboken för Vara socken är upptaget såsom en särskild lägenhet under namn av »Vara nr 16, en lägenhet, krono, under allmän disposition». Till egendomen hör jämväl $\frac{1}{64}$ mantal Vara Anders Torstensgården 2³² i Vara socken, vilken hemmansdel enligt gällande jordebok för socknen genom jordutbyte tillförts kronoegendomen från skattehemmanet 1 mantal Vara Anders Torstensgården nr 2. Å sistnämnda hemmansdel har kronan den 27 januari 1896 erhållit lagfart.

I skrivelse den 1 december 1931 hava *Vara köpings kommunalfullmäktige* anhållit, att egendomen måtte under hand utbjudas till köpingen. I framställningen hava fullmäktige anført, att under senare tid byggnadsverksamheten inom samhället varit ganska livlig, vadan ny mark för bebyggelse erfordrades inom den närmaste tiden, samt att, då ordnandet med planläggningen av den till egendomen hörande marken, som först borde tagas i anspråk för bebyggande, torde försiggå på lämpligaste sätt, om köpingen vore ägare till marken, köpingen hade ett befogat intresse av att förvärva äganderätten till kronoegendomen.

Häröver hava infordrade utlåtanden avgivits, *dels* den 7 mars 1932 av länsstyrelsen i Skaraborgs län, som därvid överlämnat yttranden från vederbörande landsfiskal och domänintendent, *dels* den 16 mars 1932 av kammarkollegiet *dels ock* den 5 mars 1935 av domänstyrelsen, som därvid överlämnat yttranden från vederbörande överlantmätare och domänintendent.

Egendomen har under år 1932 besiktigats av kronojordstyckningssakkunniga, och har domänstyrelsen från länets hushållningssällskaps egna-hemsnämnd införskaffat upplysningar angående egendomens lämplighet till upplåtelse i egnahemslägenheter eller åbolägenheter samt huruvida efterfrågan å dylika lägenheter funnes i orten. Därjämte har å egendomen den 14 november 1933 hållits uppskattningsförrättning i vederbörlig ordning.

Av handlingarna i ärendet, däribland en av distriktslantmätaren Gunnar Linde år 1933 över kronoegendomen och $\frac{1}{64}$ mantal Vara Anders Torstensgården 2³² upprättad karta med beskrivning inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen intill Vara köping och station, har tillsammans med Vara Anders Torstensgården 2³² en areal av sammanlagt 59.0795 hektar, varav 57.7878 hektar åker, 0.8860 hektar odlingsmark och 0.4057 hektar avrösningsjord (motsvarande ovannämnda torvströmosse). Av arealen belöpa 2.7888 hektar åker å Vara Anders Torstensgården.

Kronans byggnader å egendomen äro, med undantag av boningshus med källare, som äro i gott skick, mycket dåligt uppförda och illa medfarna.

Akerjorden består av ler- och svartmylla å lerbotten, odränerad, av god

beskaffenhet, men delvis lidande av vatten. Skogsmark saknas å egendomen.

Egendomen har andel i vissa för 10³/₄ mantal avsatta mindre byallmänningar, vilkas avkastning, avgälder, tillförts Vara bys jordbrukares gemensamma kassa, vilken den 31 december 1933 torde hava uppgått till cirka 2,200 kronor.

Taxeringsvärdet å egendomen utgör 56,000 kronor.

Jämlikt länsstyrelsens utslag den 11 februari 1929 skall kronoegendomen till återgåldande av ett genom Kungl. Maj:ts brev den 4 oktober 1918 för torrläggning av vattensjuk mark inom egendomen med flera fastigheter i Vara socken från odlingslånefonden beviljat lån å ursprungligen 10,560 kronor erlægga dels för ett vart av åren 1926—1950 156 kronor 40 öre, dels ock år 1951 såsom slutlig inbetalning 142 kronor 20 öre.

Kronojordstyckningssakkunniga hava anfört följande: Å egendomen ägde nuvarande arrendatorn ett boningshus i medelgott skick. Lämpligt tomtområde till byggnaden borde upplåtas.

Genom den över egendomen löpande järnvägen vore ett område om cirka 12 hektar skilt från egendomen i övrigt. Enligt uppgift vid besiktningstillfället önskade ortens folkhögskola förvärva sagda område för att användas som demonstrationsjordbruk för skolans elever. Därest folkhögskolan skulle önska förvärva området i fråga, vilket vore beläget å den från köpingens centrum längst bort liggande delen av egendomen, borde området för sagda ändamål upplåtas till skolan.

Egendomen i övrigt, vartill köpingen anmält sig som köpare, borde försäljas till köpingen. Inom denna del av egendomen låge ett nu av Barne och Laske kretsavdelning av länets hushållningssällskap för uppvisning av djur disponerat område om cirka ¹/₂ hektar, vilket vore bebyggt med en del avdelningen tillhöriga stallar. Vid försäljningen av egendomen till köpingen borde förbehåll göras om rätt för kretsavdelningen att fortfarande mot skälig avgäld disponera området för ändamålet samt om skyldighet för köpingen att, när området behövde tagas i anspråk för något köpingens ändamål, till kretsavdelningen mot skälig avgäld upplåta annan lämplig mark.

Ledamoten av de sakkunniga, Carl Arvid Andersson, har avgivit särskilt yttrande och därvid bland annat anfört följande: Det av kretsavdelningen disponerade området syntes böra, möjligen med den reglering av gränserna, som kunde betingas av en ändamålsenlig stadsplan, försäljas till kretsavdelningen. Vidare syntes en av fotografen J. A. Kock gjord ansökning om köp av ett tomtområde, varå han uppfört en fotografiateljé, böra bifallas, därest en dylik försäljning ej inverkade menligt för en blivande stadsplan. I annat fall borde blivande köpare av egendomen förpliktas hålla tomtinnehavaren skadeslös vid den Kock tillhöriga ateljébyggnadens borttagande eller förflyttning. Egendomen i övrigt borde försäljas till köpingen.

Vederbörande *landsfiskal* och *länsstyrelse* samt *kammarkollegiet* hava tillstyrkt, att egendomen, sedan den i vederbörlig ordning blivit saluvärderad och eventuella ensittare beretts tillfälle att friköpa sina lägenheter måste under hand utjudas till försäljning åt Vara köping.

Domänintendenten har anfört, att han ansåge den ifrågasatta försäljningen synnerligen lämplig, då egendomen hade gamla och mycket svaga åbyggnader, att det med egendomen förenade jordbruket ej kunde förränta det byggnadskapital, som å egendomen måste nedläggas, och det tomtvärde, som förefunnes, att tomtförsäljningar från egendomen lättare

och mera ekonomiskt kunde bedrivas av köpingen än av kronan, samt att vid försäljning dock borde undantagas visst av Barne och Laske kretsavdelning av länets hushållningssällskap disponerat område ävensom tomtområde till ett arrendatorn av egendomen tillhörigt boningshus.

Egnahemsnämnden har meddelat, att något behov av kronojord för egnahemsbildning för det närvarande icke kunde anses föreligga i länet.

Uppskattningsnämnden har anfört följande: På grund av egendomens »svaga bebyggelse» och väntad större kostnad för dess rationella avdikning borde egendomen i sin helhet försäljas.

Till uppskattningsnämnden hade ingivits ansökningar om köp av mark från egendomen av *dels* egendomens arrendator, Alfred Andersson, beträffande nödigt tomtområde för ett honom tillhörigt boningshus, *dels* fotografen J. A. Kock beträffande tomtområde för en honom tillhörig ateljébyggnad, *dels* Barne och Laske häraders kretsavdelning av länets hushållningssällskap beträffande ett område, varå kretsavdelningens stallar vore belägna, *dels* ock styrelsen för föreningen till Skaraborgs läns västra folkhögskolas främjande beträffande söder och öster om Västergötland—Göteborgs järnväg belägen del av egendomen.

Då på grund av Vara köpings utveckling en del av egendomen snarast måste stadsplanläggas och en sönderstyckning av densamma i hög grad skulle försvåra uppgörandet av en rationell stadsplan, föresloges, att lämpligt tomtområde undantoges och försålades till arrendatorn (*salulotten litt. A*) och återstoden av egendomen (*salulotten litt. B*) försålades till köpingen, under villkor, att denna förbunde sig,

dels att åt föreningen till Skaraborgs läns västra folkhögskolas främjande upplåta nödig tomt för skolbyggnad samt den söder om järnvägen belägna delen av egendomen till demonstrationsjordbruk, allt för samma pris, som köpingen komme att erlægga till kronan för nu omförmäld mark;

dels att, för det pris köpingen komme att därför erlægga, åt Barne och Laske häraders kretsavdelning av länets hushållningssällskap upplåta ett område om 5,000 kvadratmeter, centralt beläget intill allmänna vägen Vara—Önum på plats, som vore lämpad för stall och djuruppväring, samt att intill dess det av kretsavdelningen nu disponerade området av köpingen behövde användas för stadsplaneändamål, vilken tid beräknats till cirka 15 år, låta kretsavdelningen utnyttja detsamma på sätt tidigare skett; och skulle köpingen under samma tid äga dispositionsrätt till det av kretsavdelningen inköpta området;

dels att till samma pris, som köpingen själv komme att betala, upplåta ett lämpligt tomtområde om 1,000 kvadratmeter åt J. A. Kock;

dels ock att övertaga hela ansvaret för egendomen ävilande andel i förenämnda dikningslån.

Salulotten litt. A. motsvarande å kartan ägofigurerna av 54, 56, av 57 och av 58, med en areal av 0.2700 hektar tomt och åker, åsattes av uppskattningsnämnden ett saluvärde av 1,600 kronor och ett arrendevärde av 80 kronor.

Salulotten litt. B motsvarande ägofigurerna 1—53, av 54, av 57, av 58, 59—231, varav ägofigurerna 223—231 motsvarade Vara Anders Torstensgården 2³², med en areal av tillhoppa 58.8095 hektar, därav 57.5178 hektar åker, 0.8860 hektar odlingsmark och 0.4057 hektar avrösningsjord, åsattes av nämnden ett saluvärde av 86,400 kronor och ett arrendevärde av 2,190 kronor.

Uppskattningsnämnden har beträffande lotten litt. A meddelat, att å

densamma icke funnes någon kronan tillhörig byggnad, att egendomens arrendator, bemålde Andersson, godkänt den föreslagna köpeskillingen, samt att det Andersson tillhöriga, å lotten uppförda bostadshuset vore avsett för stadigvarande bruk samt lämnade nöjaktig bostad åt innehavaren och hans familj. I anledning därav har nämnden förordat, att lotten enligt 10 § förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. hembjödtes Andersson.

Överlantmätaren har anfört bland annat följande: Sedan länsstyrelsen den 28 september 1932 fastställt mantalssättning beträffande vissa områden, som inginge i Vara köping, utgjordes kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Vara nr 9 Stommen dels av inom Vara köping belägna stadsägan nr 48 + 49 + 81, dels ock av lägenheten Vara nr 16, krono under allmän disposition, i Vara socken, bestående av det $\frac{1}{2}$ mantal Vara nr 9 Stommen tillhörande, under litt. B vid 1883 års laga skifte å Hjortemossen utbrutna skiftet, hemmanets andel i utom köpingen belägna, vid 1850 års laga skifte avsatta vägar och sandtäkter samt andel i en vid 1883 års laga skifte för $10\frac{3}{4}$ mantal avsatt väg. Beträffande försäljning av lotten litt. A, som vore belägen inom köpingen, kunde avstyckning av lotten näppeligen ske, med mindre särskild plan för områdets bebyggande upprättades, därvid skulle kunna inträffa, att de föreslagna gränserna för lotten behövde i någon mån jämkas. Köparen av lotten borde därför vara skyldig underkasta sig erforderlig jämkning i gränserna. Beträffande försäljning av lotten litt. B hade överlantmätaren icke något att erinra.

Slutligen må nämnas, att Kungl. Maj:t den 18 maj 1934 förklarar hinder icke möta för arrendatorn av kronoegendomen att till föreningen till Skaraborgs läns västra folkhögskolas främjande, i avvaktan på förvärvande för anordnande av demonstrationsjordbruk av visst område av egendomen, för tomt till folkhögskolans planerade nybyggnader under tiden till den 14 mars 1935 upplåta ett norr om landsvägen Vara—Djäknagården samt norr och nordväst om förenämnda järnväg beläget tomtområde av omkring 25,000 kvadratmeter. Enligt uppgift från domänstyrelsen är folkhögskola nu uppförd å detta område.

Domänstyrelsen har för egen del anfört följande.

Det av uppskattningsnämnden för försäljning av huvudgården till Vara köping föreslagna villkor om skyldighet för köpingen att i sin tur försälja närmare angivna områden av egendomen till ifrågavarande tre sökande, torde icke — emot grunderna till 1 kap. 2 § andra stycket jordabalken — lagligen kunna föreskrivas. Det hade varit styrelsens avsikt att söka ordna det så att kronan försälde områdena direkt till vederbörande, vilket förutsatte vissa ytterligare förberedande åtgärder från ortsförvaltningens sida. Med hänsyn till önskvärdheten av att redan nu kunna uppordna en del angelägenheter vid egendomen, hade uttrycklig begäran framställts, att försäljningsfrågan måtte avgöras vid 1935 års riksdag. Det hade därvid upplysts, att såväl köpingen som hushållnings-sällskapet vederbörande kretsavdelning samt föreningen för folkhögskolan och fotografen J. A. Kock vore överens om lämpligheten av att hela gården med undantag av lotten litt. A nu försäldes till köpingen och att köpingen sedermera i sin tur upplåte lämpliga områden till vederbörande.

Mot det av nämnden upprättade försäljningsförslaget i övrigt och däri

angivna värden hade styrelsen icke något att erinra. Styrelsen hade inhämtat, att köpingen vore villig att för det föreslagna saluvärdet förvärva lotten litt. B.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad domänstyrelsen nu uppgivit synes någon anledning till erinran mot det av styrelsen framlagda försäljningsförslaget icke förefinnas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Vara nr 9 Stommen i Vara socken och köping av Skaraborgs län må enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. försäljas *lotten litt. A* med en areal av 0.2700 hektar och ett saluvärde av 1,600 kronor, vilken lott å en av distriktslantmätaren Gunnar Linde år 1933 över Vara nr 9 Stommen och $\frac{1}{64}$ mantal Vara Anders Torstengården 2³² upprättad karta utmärkts med rödstreckade begränsningslinjer, med hembuds rätt jämlikt 10 § nämnda förordning för arrendatorn av kronoegendomen, Alfred Andersson,

dels ock att *lotten litt. B* å kartan eller återstoden av Vara nr 9 Stommen samt $\frac{1}{64}$ mantal Vara Anders Torstengården 2³² i Vara socken med en areal av 58.8095 hektar må försäljas till Vara köping för en köpeskilling av 86,400 kronor;

skolande vid försäljningarna i övrigt iakttagas, dels, att lotterna försäljas med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1935 i det skick, vari egendomarna kontraktsenligt skola avlämnas, att endast kronan tillhöriga hus eller anläggningar ingå i försäljningarna, att förbehåll göres för jämkningar i gränser, som kunna komma att föreskrivas vid blivande avstyckningsförrättning, att med *lotten litt. B* skall följa rätt till kronoegendomen tillkommande andel i bykassa, allmänningar och andra samfälligheter, att ansvaret för återgåldande av kronoegendomen åvilande andel i ett lån ur odlingslånefonden skall övertagas av köparen av *lotten litt. B*, att innehavare av över lotterna med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehållas rätt att hava ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, dels

o c k beträffande lotten litt. B, att köpingen inträder i de rättigheter och skyldigheter Kungl. Maj:t och kronan har till å egendomen befintliga nyttjanderättshavare, att köpeskillingen erlägges kontant vid tillträdet eller jämlikt bestämmelserna i 21 § och 22 § B) förberörda förordning till länsstyrelsen, som har att utfärda köpebrev å området, att köpingen ensam vidkännes kostnader för lagfart å fänget och andra med köpet förenade utgifter samt att köpingen ansvarar för på egendomen efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder.

12:o.

Vagge nr 1 i Värmlands län.

Kronoegendomen 1 mantal Vagge nr 1 eller 960 öre krono Vagge i Ny socken av Värmlands län är utarrenderad intill den 14 mars 1936 mot en årlig avgäld av 2,300 kronor.

Med anledning av förestående arrendeledighet hava kronojordstyckningssakkunniga under år 1932 besiktigat egendomen, varjämte uppskattningsförrättning hållits å densamma under år 1934. Av det vid förrättningen förda instrumentet med tillhörande handlingar, däribland en över egendomen år 1933 av distriktslantmätaren Tor Åberg upprättad karta med beskrivning, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 12 kilometer från Arvika och 4 kilometer från Ottebols järnvägsstation, begränsas i sydost av den s. k. Vaggeälven. Egendomens sydvästra gräns utgöres av Nysockensjön och vid dess nordöstra gräns ligger sjön Brättnetjärn, som har sitt utlopp genom Vaggeälven i Nysockensjön.

Egendomen innehåller en areal av 321,4680 hektar, därav 85,2770 hektar tomt, trädgård och åker, 17,7250 hektar äng och 218,4660 hektar avrösningsjord. I avrösningsjorden ingå delar av landsvägen Arvika—Åmotsfors med 0,7050 hektar samt delar av en byväg för Fiskevik med 0,1260 hektar. Till fastigheten höra dessutom andelar i Vaggeälven, Nysockensjön och Brättnetjärn.

Egendomens åkerjord består huvudsakligen av mullblandad lättlera på lerbotten. Åkern är av medelgod beskaffenhet. Ängen, som utgöres av dels sidlänta områden, översvämmade vid högt vattenstånd, dels ock stenbundna hårdvallsbackar, användes huvudsakligen till bete. Betesmarken består förutom av angivna äng av de s. k. hagarna, bevuxna med lövskog. Skogsmarken är till största delen god.

Å egendomen finnas fyra med kronans hus försedda torp, nämligen Beatelund, brukat av Karl Olsson, Gräsmýren, brukat av Anders Jonsson, Norra Didringsberg, brukat av Ivar Ljungqvist och Södra Didringsberg, brukat av Edv. Magnusson.

Kronans byggnader å egendomen äro tillräckliga för jordbrukets behov. Av nämnda byggnader äro de å huvudgården i gott och medelgott skick, medan däremot husen å torpen äro bristfälliga och tarva snar ombyggnad.

Å huvudgården har Vagge elektriska andelsförening m. b. p. a. uppfört ett föreningen tillhörigt mindre elektricitetsverk. Fiskeviks idrottsförening äger en å ett av föreningen arrenderat område norr om gården belägen vinterbonad sportstuga. Billeruds aktiebolag är ägare till ett å egendomen uppfört magasin ävensom ett båthus.

Egendomen äger jämte fastigheten Norserud ett i Vaggeälven befintligt fall. Fallet, som å egendomens sida utbyggt av nyssnämnda andelsförening, torde i sin helhet äga en kapacitet av etthundra hästkrafter, varav å kronans andel belöpa femtio hästkrafter. Andelsföreningen har jämlikt Kungl. Maj:ts resolution den 31 december 1919 medgivits rätt att över egendomen framdraga elektriska högspänningsledningar.

Uppskattningsnämnden har i anslutning till kronojordstyckningskommisariats förslag förordat egendomens uppdelning för försäljning. Härvid har nämnden i huvudsak följt en av distriktslantmätaren Åberg uppgjord styckningsplan, enligt vilken egendomen skulle delas i sex med litt. A—F betecknade lotter. Dock har enligt nämndens förslag lotterna litt. A och F sammanslagits till en lott och lotten litt. D i Åbergs förslag uppdelats i två med litt. Da och Db betecknade lotter.

Lotternas arealer och saluvärden framgå av följande tabell.

Litt. och namn	Areal i hektar				Saluvärde i kronor					
	tomt och åker	äng	avrösningsjord	summa	byggnader	inrösningsjord	avrösningsjord m. skog	fiske	vattenfall	summa i runt tal
A + F, huvudgården	51.3850	7.3330	142.0440	200.7620	—	26,739	50,000	2,000	9,000	88,000
B, Beatelund ...	7.2480	7.3180	19.3840	33.9500	1,000	2,540	3,000	150	—	6,700
C, Nytorp	8.5210	1.1540	17.4450	27.1200	200	910	4,000	—	—	5,100
Da, Didringsberg Södra	5.2840	0.8210	10.2670	16.3720	2,400	1,626	2,500	—	—	6,500
Db, obebyggt område	3.6040	—	7.2940	10.8980	—	1,081	1,440	—	—	2,520
E, Gräsmyren ...	9.2350	1.0990	18.2560	28.5900	740	2,825	3,500	—	—	7,060
Samfälld mark...	—	—	3.7760	3.7760	—	—	—	—	—	—

Försäljningarna hava föreslagits skola ske under följande villkor.

Med huvudgårdsslotten eller lotten litt. A + F skulle följa andelar i de för samtliga lotternas gemensamma behov avsatta med litt. b och c å kartan betecknade vägarna, nämligen landsvägen Arvika—Åmotsfors och byvägen till Fiskevik. Därjämte skulle såsom förmåner och rättigheter tillkomma lotten dels all kronoegendomen Vagge 1⁴ tillhörande rätt till vatten och dess grund i Vaggeälven utanför lottens stränder, däri jämväl inbegripen egendomens rätt i vattenfallet, dels allt fiske i berörda del av Vaggeälven, dels all kronoegendomen tillhörande rätt till vatten och dess grund i Nysockensjön och Brättnetjärn, dels 75 procent av krono-

egendomen Vagge 1¹ tillhörande andelar i fiskena i nämnda sjöar, dels ock rätt till väg över lotten litt. B.

Jämväl med *lotten litt. B* eller Beatelund skulle följa andelar i vägar- na till litt. b och c ävensom andel i den till gemensamt behov för lotten samt lotterna litt. C, Da, Db och E avsatta, å kartan med litt. a beteck- nade torvmossen. Vidare skulle lotten erhålla följande förmåner och rät- tigheter, nämligen dels all kronoegendomen Vagge 1¹ tillkommande rätt till vatten och dess grund i Vaggeälven utanför lottens strand, dels allt fiske i nämnda del av älven, dels 5 procent av kronoegendomen tillhöran- de andel i fiskena i Nysockensjön och Brättnetjärn, med rätt till vägar och stigar ned till nämnda vatten, dels ock rätt till utfartsväg över lotten litt. A.

Med *lotterna litt. C, Da, Db och E* skulle följa andelar i vägarna litt. b och c samt i torvmossen litt. a. Dessutom skulle envar av lotterna till- komma 5 procent av Vagge 1¹ tillhörande andelar i fiskena i Nysocken- sjön och Brättnetjärn jämte rätt till vägar och stigar ned till nämnda vatten ävensom rätt till utfartsvägar över lotten litt. A. Lotten litt. C skulle därutöver tillerkännas rätt till utfartsväg över lotten litt. B, lotten litt. Da rätt till utfartsväg över lotten litt. C och lotten litt. E rätt till utfartsväg över lotterna litt. C och Da.

Vid försäljning av lotten litt. C skulle medfölja de vid torpet Norra Didringsberg å lotten litt. Da befintliga byggnaderna och på grund härav köparen av förstnämnda lott medgivas rätt att utan ersättning hava byggnaderna kvarstående intill två år, efter det han tillträtt lotten. Kö- paren av lotten litt. Da skulle förpliktas att utan ersättning tåla berörda intrång.

I köpehandlingarna rörande lotterna litt. A och B skulle vidare inryc- kas sådana bestämmelser, att köparen av lotten litt. A förpliktades re- spektera den Vagge elektriska andelsförening medgivna rätten att hava kraftledningar framdragna över lotten samt köparen av lotten litt. B ålades skyldighet att tåla dämning i Vaggeälven till en höjd av 4 deci- meter utöver lagliga dämningmärket. — Köparen av lotten litt. A skulle därjämte förpliktas att utan ersättning upplåta för rätning av vägen Arvika—norska gränsen erforderlig mark av lotten.

Värderingen av lotterna hade verkställts under förutsättning, att lot- terna överlämnades i det skick, vari de på grund av bestämmelserna i det om egendomen gällande arrendekontraktet skulle av arrendatorn över- låtas. Nämnden hade icke funnit nödigt att lämna föreskrifter beträ- fande de till försäljning föreslagna lotternas användning eller om åter- köpsrätt. Skulle likväl föreskrifter härutinnan anses erforderliga, borde de åsatta saluvärdena nedsättas med 15 procent. Lotterna borde över- låtas med tillträdesrätt från den 14 mars 1936.

Nämnden har föreslagit, att *huvudgårdslotten litt. A + F* skulle enligt 9 § 1 mom. i gällande försäljningsföreläggning hembjudas egen- domens nuvarande arrendator R. Ekman, som med undantag för en kortare pe- riod från 1923 till 1928, då hans dotter innehade arrendet, brukat egen- domen från 1899. Dessförinnan hade egendomen under ett hundratal år innehafts antingen såsom boställe eller å arrende av Ekmans förfäder.

Lotten litt. B borde enligt 9 § 2 mom. i sagda föreläggning hembjudas bru- karen av det i lotten ingående torpet Beatelund, Karl Olsson, som inne- haft lotten sedan år 1922.

Lotten litt. C borde enligt samma lagrum hembjudas Ivar Ljungqvist, brukare sedan år 1925 av det i lotten ingående torpet Norra Didringsberg.

Lotten litt. Da borde hembjudas Edv. Magnusson, vilken sedan år 1928 brukat det i lotten ingående torpet Södra Didringsberg.

Lotten litt. Db borde enligt 11 § i nyssnämnda förordning hembjudas Karl Skytt, som vore ägare till ett lotten angränsande mindre jordbruk om endast några få tunnland. Skytt hade förklarat sig önska förvärva området för utökning av sitt jordbruk.

Lotten litt. E borde enligt 9 § 2 mom. i förordningen hembjudas Anders Jonsson, som sedan år 1929 brukat det i lotten ingående torpet Gräsmynen.

Samtliga till erhållande av hembud föreslagna personer hade förklarat sig vilja förvärva respektive lotter till av nämnden åsatta saluvärden.

Överjägmästaren har icke haft något annat att erinra mot nämndens försäljningsförslag, än att lotterna enligt hans mening borde inbördes tillförsäkras rätt till fria upplagsplatser för virke, dels utefter Vaggeälven och Nysockensjön och dels utefter samtliga för biltransporter lämpade vägar.

Överlantmätaren har förklarat hinder icke föreligga för lotternas avstyckning. Kronoegendomen Vagge 1² tillhörande fiskerätter i sjöarna Nysockensjön och Brättnetjärn borde dock icke, såsom föreslagits, uppdelas på samtliga lotter utan avsättas såsom gemensamma, varvid envar av lotterna borde tillförsäkras andelar i fiskena efter föreslagna delningstal.

Vattenfallsstyrelsen har icke haft något att erinra mot försäljning av egendomens andel i det uti Vaggeälven befintliga vattenfallet eller mot det värde, som åsatts berörda fall.

Detta ärende har *domänstyrelsen* med skrivelse den 5 februari 1935 underställt Kungl. Maj:ts prövning och därvid för egen del anfört följande.

Mot förslaget i och för sig och de lotterna åsatta saluvärdena hade styrelsen intet att erinra. Sedan uppskattningsinstrumentet inkommit till styrelsen, hade emellertid Fiskeviks idrottsförening förklarat sig önska förvärva det huvudlotten tillagda, med litt. F betecknade området, vilket område föreningen innehade på arrende.

I avgivet yttrande hade domänintendenten tillstyrkt föreningens begäran. Med anledning härav hade styrelsen funnit sig böra tillmötesgå framställningen och låta området ingå i styckningsförslaget såsom särskild lott. Området hade för övrigt redan i den av distriktslantmätaren Åberg upgjorda styckningsplanen upptagits såsom särskild lott med en areal av 1.4800 hektar ängsmark. Huvudlotten komme alltså att omfatta allenast det å kartan med litt. A betecknade området med en areal av 199.2820 hektar, därav 51.3850 hektar åker, 5.8530 hektar äng och 142.0440 hektar avrösningsjord. Då värdet av lotten litt. F av domänintendenten uppskattats till 500 kronor, mot vilket värde styrelsen icke hade något att erinra, komme huvudlottens värde att minskas med motsvarande belopp eller från 88,000 kronor till 87,500 kronor.

Då kronoegendomens arrende överstege 2,000 kronor, kunde hembud icke författningsenligt tillerkännas egendomens arrendator, R. Ekman. Med hänsyn till att denne i många år innehaft egendomens arrende och väl skött densamma samt hans släkt dessförinnan under lång tid brukat egendomen, ansåge emellertid styrelsen, att huvudgårdslotten borde mot det föreslagna värdet 87,500 kronor direkt försäljas till Ekman. Köpeskillingen

borde erläggas enligt stadgandena i 21 § och 22 § B i förordningen den 6 juni 1929 om försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. och borde om köpet även i övrigt stadgandena i sagda förordning i tillämpliga delar lända till efterrättelse. I blivande köpekontrakt borde införas bestämmelse om att såväl kronan som Ekman avstode från den dem jämlikt gällande arrendekontrakt tillkommande rätt till ersättning för husröta, höstplöjning, sådd och trädesbruk.

Lotterna litt. B och C borde till angivna saluvärden erbjudas hembudsberättigade brukarna Karl Olsson och Ivar Ljungqvist enligt 9 § 2 mom. i nyssnämnda förordning. Lotten litt. Db borde försäljas till Karl Skytt jämlikt 11 § i samma förordning. Brukarna av lotterna litt. Da och E, respektive Edv. Magnusson och Anders Jonsson, hade av uppskattningsnämnden förordats till hembud av lotterna, trots att de icke kunde anses hava i allo fyllt för erhållande av hembud föreskrivna villkor. Styrelsen hade emellertid för sin del intet att erinra emot vad uppskattningsnämnden härutinnan föreslagit. Lotten litt. F borde försäljas till Fiskeviks idrottsförening, som hade att kontant erlægga köpeskillingen vid köpekontraktets undertecknande. I övrigt borde vid köpet bestämmelserna i förberörda förordning i tillämpliga delar vara gällande.

Samtliga styckningslotter borde överlätas med full och oinskränkt äganderätt och med tillträde den 14 mars 1936.

Vad uppskattningsnämnden i övrigt anfört gäve styrelsen allenast anledning till följande erinringar. Beträffande fiskerätten i Nysockensjön och Brättnetjärn funne styrelsen, i likhet med överlantmätaren, det vara riktigast, att nämnda fisken avsattes såsom samfällda för lotterna litt. A, B, C, Da, Db och E och lotterna tillades andelar däri efter av uppskattningsnämnden föreslagna delningstal. I nämnda fiske borde sålunda lotten litt. F icke äga andel. För övrigt borde vad nämnden föreslagit rörande lotten litt. A + F avse enbart lotten litt. A och alltså ej jämväl lotten litt. F, vilken dock borde erhålla andel i de för gemensamt behov avsatta vägarna litt. b och c. Lotterna litt. A, B, C, Da, Db och E borde, på sätt överjägmästaren framhållit, inbördes tillförsäkras rätt till fria upplagsplatser för virke, dels utefter Vaggeälven och Nysockensjön och dels utefter samtliga för biltransporter lämpade vägar. Det föreslagna villkoret, att blivande köpare av huvudlotten skulle vara skyldig att utan ersättning medgiva upplåtelse av mark från lotten till omläggning av vägen Arvika—norska gränsen, funne styrelsen böra utgå, enär frågan om dylik markupplåtelse redan lösts i annan ordning.

Jag biträder försäljningsförslaget, sådant detsamma förordats av domänstyrelsen, samt hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

Departements-
chefen.

att kronoegendomen 1 mantal Vagge nr 1 eller 960 öre krono Vagge i Ny socken av Värmlands län må försäljas i följande sju lotter med tillträdesrätt den 14 mars 1936, nämligen

dels lotten litt. A, huvudgården, om 199.²⁸² hektar med ett saluvärde av 87,500 kronor, till arrendatorn R. Ekman,

Kungl. Maj:ts proposition nr 188.

dels *lotten litt. F*, om 1.48 hektar med ett saluvärde av 500 kronor, till Fiskeviks idrottsförening,

dels ock enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m.

lotten litt. B, Beatelund, om 33.95 hektar, med ett saluvärde av 6,700 kronor samt hembuds rätt enligt 9 § förordningen för Karl Olsson,

lotten litt. C, Nytorp, om 27.12 hektar, med ett saluvärde av 5,100 kronor samt med hembuds rätt enligt 9 § förordningen för Ivar Ljungqvist,

lotten litt. Da, Södra Didringsberg, om 16.372 hektar, med ett saluvärde av 6,500 kronor samt med hembuds rätt enligt 9 § förordningen för Edv. Magnusson,

lotten litt. Db, om 10.898 hektar, med ett saluvärde av 2,520 kronor samt med hembuds rätt enligt 11 § förordningen för Karl Skytt, och

lotten litt. E, Gräsmyren, om 28.59 hektar, med ett saluvärde av 7,060 kronor samt med hembuds rätt enligt 9 § förordningen för Anders Jonsson;

skolande beträffande försäljningarna i övrigt gälla följande villkor, nämligen *att* samtliga lotter försäljas i befintligt skick, *att* i försäljningarna icke ingå andra än kronan tillhöriga byggnader, *att* samtliga lotter tillerkännas andelar i de för lotternas gemensamma behov avsatta vägarna *litt. b* och *c*, *att* lotterna *litt. B, C, Da, Db* och *E* erhålla andelar i den för sagda lotters gemensamma behov avsatta torvmossen *litt. a*, *att* med *lotten litt. A* följer dels den kronoegendomen tillkommande rätten till vatten och grund utanför lottens stränder i såväl Vaggeälven som Nysockensjön och Brättnetjärn — däri jämväl inbegripen egendomens rätt till vattenfall i älven — dels ock all rätt till fiske i lottens älvområde, *att* i försäljningen av *lotten litt. B* ingår den kronoegendomen tillhörande rätten till vatten och grund i Vaggeälven utanför lottens strand ävensom allt fiske inom nämnda del av älven, *att* samtliga lotter utom *lotten litt. F* enligt angivna delningstal tillerkännas andelar i fiskena i berörda båda insjöar, *att* likaledes samtliga lotter utom *lotten litt. F* bekomma rätt till fria upp-lagsplatser för virke å varandras mark icke endast utefter Vaggeälven och Nysockensjön utan jämväl utefter samtliga för automobiltransporter lämpade

vägar, att lotterna tillförsäkras rätt till erforderliga utfartsvägar, lotterna litt. A och B över varandras områden, lotten litt. C över litt. A och B, lotterna litt. Da, Db och E över litt. A och C samt lotten litt. E dessutom över litt. Da, att köpare av lotten litt. A är skyldig att respektera den Vagge elektriska andelsförening m. b. p. a. medgivna rätten att hava elektriska kraftledningar framdragna över lotten, att köpare av lotten litt. B förpliktas tåla dämning i Vaggeälven till en höjd av 4 decimeter över det lagliga dämningmärket, att i försäljningen av lotten litt. C ingå vid torpet Norra Didringsberg å lotten litt. Da belägna byggnader, i anledning varav köparen av sistnämnda lott skall förpliktas att utan ersättning låta byggnaderna kvarstå intill två år efter vederbörande köparens tillträde av lotten litt. C, att köpeskillingen för lotten litt. A erlägges på sätt i 21 § och 22 § B i omförmälda förordning stadgas, att köpeskillingen för lotten litt. F kontant gäldas till länsstyrelsen i länet vid köpehandlingens undertecknande, samt att i övrigt vid försäljningen av sistnämnda två lotter bestämmelserna i berörda förordning i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Statsrådets övriga ledamöter instämma i vad departementschefen hemställt i de under 1:0—12:0 härovan antecknade ärenden.

Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämnar bifall till vad departementschefen hemställt samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

P. Gullstrand.